

Latvijas Okupācijas muzeja apkārtraksts

NR. 56, 2022. GADA DECEMBRIS

Museum of the Occupation of Latvia Newsletter N° 56, December 2022, Rīga

Svētku noskaņā Rīgas pilsētvidi šogad rotāja Latvijas karogu fotogrāfijas un to pavadošie stāsti. Arī divi karogi no Latvijas Okupācijas muzeja krājuma sveicināja garāmgājējus Latvijas valsts svētku laikā • In the spirit of the holidays, Riga's urban environment was decorated this year with photos of Latvian flags and their accompanying stories. Two flags from the Collection of the Occupation Museum of Latvia also greeted passers-by during the Latvian national holidays.

Sarkanbaltsarkano karogu nesot

Carrying the Red-White-Red Flag

Muzeja darbinieki pulcējušies uz ēkas jumta, lai vērotu Uzvaras pieminekļa demontāžu • The Museum staff members gathered on the roof of the Museum to watch the demolition of the Soviet Victory Monument on 25 August 2022

Sagaidot 2022. gadu, bijām pārliecināti, ka tas Latvijas Okupācijas muzejā būs vēsturisks — rekonstruētajā ēkā Latviešu strēlnieku laukumā 1, Rīgā tiks atvērta jaunā ekspozīcija par divu okupāciju režīmu — komunistiskās PSRS un nacistiskās Vācijas — noziegumiem pret Latvijas valsti, zemi un tautu. Muzeja saime gaidīja jauna, nozīmīga darba sākumu.

Sākoties Krievijas karam Ukrainā, Latvijas vēstures 20. gadsimta notikumi norisinās 21. gadsimta Eiropas valstī. Šodienas ziņu virsraksti atspoguļo mūsu vēstures stāstu — militārs uzbrukums neatkarīgai valstij, teritorijas sagrābšana, iedzīvotāju nogalināšana, deportācijas, kara noziegumi. 24. februārī Muzejs kļuva par tagadnes skaidrotāju, bieži atbildot uz jautājumu, kāpēc mūsu teiktais "Nekad vairs!" visas Eiropas kontekstā nepiepildījās.

Kopš 1. jūnija, kad Muzeja ekspozīcija tika atvērta, to jau ir apmeklējuši vairāk nekā 33 000 apmeklētāju. Esam dzirdējuši, ka būtu jāpanāk, ka šī Muzeja apmeklējums būtu obligāts visiem Latvijas skolēniem (arī politiķiem, ierēdņiem, Latvijas armijas karavīriem, policistiem). Šī ēka ir piedzīvojusi obligātās vēstures stāstnieka lomu padomju okupācijas režīmā.

When we looked forward to 2022, we were sure that it would be a historic year for the Museum of the Occupation of Latvia in its reconstructed building at Latviešu strēlnieku laukums 1 in Rīga – with the opening of a totally new exhibition on the occupation regimes of Nazi Germany and the Soviet Union, and their crimes against the Latvian state, land, and people. The Museum staff anticipated important and new obligations.

With the beginning of Russia's war in Ukraine, the events of Latvia's 20th-century history have been unfolding in a 21st-century European country. Today's headlines reflect our history: a military attack on an independent state, the seizure of territory, the killing of civilians, deportations, war crimes. On 24 February, the Museum became an interpreter of the present, frequently having to answer the question of why the phrase "Never again!" failed to come true in the wider European context.

Since its opening on 1 June, the Museum has already welcomed more than 33 000 visitors. We have heard that it should be made mandatory for all Latvian schoolchildren (including politicians, civil servants, Latvian army soldiers and police officers) to visit the Museum. This building has played the role of the obligatory storyteller for the Soviet occupation regime. It was here that schoolchildren from the Latvian Soviet Socialist Republic were given red neckerchiefs when they joined the Young Pioneers. Today, I think it should be a given that everyone should want and need to come to the Museum, because its story is that of our country and ourselves.

Tā bija vieta, kur skolēniem no Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas apsēja sarkanos kaklautus, uzņemot pionieros. Šodien, manuprāt, ikvienam būtu jābūt pašsaprotamai vēlmei un vajadzībai obligāti nākt uz Muzeju, jo stāsts ir par mūsu valsti un mums.

Nacionālā svētnīca (*national shrine*) — tādu apzīmējumu Muzejam ir devis Endrjū Higinss (*Andrew Higgins*) laikraksta *The New York Times* 25. septembra numurā. Ar pārliecību par Muzeja nacionālo vērtību tas tika dibināts 1993. gadā. Ar šo pārliecību esam veidojuši kolekciju, ierakstījuši aculiecinieku videoliecības, rakstījuši Muzeja stāstu un iestājušies par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu Stūra mājā, bijušajā čekas ēkā Brīvības ielā 61. Līdz gada nogalei Stūra mājas ekspozīcijā esam uzņēmuši vairāk nekā 31 000 apmeklētāju, un arvien biežāk Stūra mājas vārds izskan mūsdienīgas kultūrtelpas kontekstā. Tomēr aktuāls ir arī jautājums par Stūra mājas tālāko likteni. Ēkai ir nepieciešams vismaz daļējs vai kapitālais remonts, kas prasītu ievērojamus finanšu līdzekļus. Ja tādi netiks atvēlēti, Stūra māju 2024. gada maijā nāksies slēgt. Ar cerībām gaidīsim jaunās valdības rīcību!

Šogad Valsts svētku nedēļā Rīgu rotāja Muzeja krājuma priekšmetu vizualizācijas — Muzeja vērtības ir klātesošas! Viens no priekšmetiem ir Latvijas Universitātes pasniedzēja, ķīmiķa Jāņa Bungsa Latvijas karodziņš, kas ilgus gadus atradās uz viņa rakstāmgalda dzīvesvietā ASV. Jānis Bungss kopā ar dzīvesbiedri Metu un bērniem Dzintru un Jāni 1944. gadā devās bēgļu gaitās uz Austrumvāciju, bet 1950. gadā izceļoja uz ASV. Tagad karodziņa stāsts uzrunā rīdziniekus un pilsētas viesus.

Sākoties mācību gadam, redzam, ka skolēnu interese par jauno ekspozīciju un Muzeja piedāvātajām nodarbībām ir ļoti liela. Valsts svētku nedēļas laikā skolēnu nodarbībai *Aizliegtais 18. novembris* piedāvājuma kalendārs aizpildījās dažās dienās! Taču liels bija pārsteigums Izglītības un zinātnes ministrijas, Izraēlas vēstniecības un Zviedrijas vēstniecības, kā arī Rīgas Ebreju kopienas, Muzeja *Ebreji Latvijā* un Rīgas domes rīkotajā skolotāju konferences diskusijā 26. oktobrī, kur mazākumtautību skolas pārstāves atteicās diskutēt par karu Ukrainā, jo "skolā tas esot aizliegts". Varbūt tomēr obligāts Muzeja apmeklējums visiem?

Karš Ukrainā ir licis mums sakārtot savu vērtību skapjus. Šajā laikā esam sapratuši viens otra identitātes, jo kara laikā frontē ir tikai divas puses. Kopš februāra Latvijā esam padarījuši līdz šim neizdarīto. Esam lēmuši, ka par kandidātu Eiropas Parlamenta vēlēšanās nevarēs pieteikt un ievēlēt Eiropas Savienības pilsoni, kurš ir bijis PSRS, Latvijas PSR valsts drošības dienesta, izlūkdienesta vai pretizlūkošanas dienesta štata darbinieks.

'A national shrine': Andrew Higgins designated the Museum as such in his 25 September article in *the New York Times*. The Museum was founded in 1993 with conviction about its national value. With that same conviction we have developed our collection, recorded eyewitness video testimonies, told the Museum's story, and advocated for preserving the cultural landmark status of the Corner House, the former Soviet secret police building at Brīvības iela 61. By the end of the year, we have welcomed over 31,000 visitors to the Corner House, and increasingly its name is heard as part of the contemporary cultural context. And yet its long-term fate is still in question. The building needs partial or major renovation, which would require substantial financial resources. If such funds are not forthcoming, then the Corner House is slated to be closed in May 2024. We will wait hopefully to see how the new governing coalition of Latvia acts.

During this year's Independence Day week, Riga was decorated with images of objects from our Museum collection: the Museum's values were presented. One of these items was a small Latvian flag belonging to University of Latvia chemist and lecturer Jānis Bungss. The flag stood on his desk for many years at his home in the USA. He fled from Latvia to Germany in 1944 with his wife Meta and their children Dzintra and Jānis. They emigrated to America in 1950. Now the story of the flag speaks to the people of Riga and its visitors.

As the school year started, we saw that students are very interested in the new exhibition and the activities offered by the Museum. During the week of the national holiday, all planned lessons of *The Forbidden 18th of November* were reserved by school groups within a few days! And yet we were greatly surprised to hear at a school conference discussion (not at the Museum) on 26 October, where representatives of a minority school declined to discuss the war in Ukraine because "our school doesn't allow it". Should a Museum visit perhaps be mandatory after all?

The war in Ukraine has forced us to put the cupboards of our values in order. We have come to understand each other's identities during this time, because in a war there are only two sides on the front. Since February in Latvia we have done what has not been done before. We have decided that a former member of the State Security Service of the USSR, the Latvian SSR, Soviet intelligence service or espionage agencies cannot stand as a candidate for election to the European Parliament.

**Biedrības *Intelekts* rīkotais simpozijs *Humānisms un patiesība 2022.* gada 26. augustā Stūra mājā
• Symposium *Humanism and truth* organized by the association *Intelekts* on 26 August 2022, in the Corner House**

Esam lēmuši par izglītību mūsu valstī tikai latviešu valodā un pilnīgāku latviešu valodas lietojumu ikdienā. Esam lēmuši par okupācijas pieminekļu novākšanu uz mūsu zemes. 2022. gadā! Ne jau tikai šogad esam sapratuši šo lēmumu izšķirošo nozīmi. Atzīstot drosmes un gribas trūkumu, cerams, saprotam, cik tuvu joprojām esam bijuši savu vērtību zaudēšanai. Kur ir bijusi mūsu ikviena balss līdz šim? Aicinot būt atbildīgiem, Muzejs jaunās ekspozīcijas noslēgumā simboliski ikvienam dot iespēju nest mūsu sarkanbaltsarkano karogu.

13. oktobrī Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja (EPPA) pēc steidzamām debatēm par *Krievijas Federācijas agresijas pret Ukrainu turpmāku eskalāciju* ir pieņēmusi rezolūciju, kas pasludina šī brīža Krievijas Federācijas režīmu par teroristisku. EPPA arī aicināja izveidot starptautisku tribunālu okupētajās Ukrainas teritorijās pastrādāto Krievijas noziegumu izmeklēšanai. Šis ir pirmais solis ceļā, lai izbeigtu karu un sodītu kara noziedzniekus. Muzeja atbalsts ukraiņu tautai un valstij turpinās un turpināsies. Šobrīd sagatavošanā ir divas tematiskās izstādes: *Bads kā ierocis — Ukraina. 1932–1933., 2022* un *Rožu iela*. Izstāžu kuratores sadarbībā ar Muzeja vēsturniekiem ir brīvprātīgās darbinieces no Ukrainas.

Esam 2023. gada, Muzeja 30. gadadienas gaidās, cerot uz ierakstu vēstures grāmatās — Ukrainas kara beigas, Ukraina — teritoriāli vienota un neatkarīga valsts!

We have decided that the language of instruction of state supported fundamental education in our country will be in Latvian and on a fuller use of the Latvian language in everyday life. We have decided to remove the occupation monuments on our land. In 2022! We did not come to understand the crucial importance of these decisions just this year. By acknowledging our lack of courage and will, we hope that we realize how close we have come to losing our values. Where have all of our voices been up to now? In an appeal to take responsibility, the final segment of the Museum's new permanent exhibition symbolically gives everyone the chance to carry our red-white-red flag.

On 13 October, following urgent debates on Russia's further escalating aggression against Ukraine, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) adopted a resolution declaring the current regime of the Russian Federation as terrorist. The PACE also called for the creation of an international tribunal for the investigation of Russian crimes in occupied Ukrainian territories. The Museum's support for the Ukrainian nation and state has been and will be ongoing. Currently two thematic exhibits are in preparation: *Famine as a Weapon: Ukraine in 1932–1933 and 2022*, and *Street of Roses*. Their curators, working in cooperation with the Museum's historians, are volunteers from Ukraine.

We are looking forward to 2023, the 30th anniversary of the Museum, and hoping for entries in the history books: the end of the war in Ukraine, and an independent, territorially united Ukraine!

Solvita Vība,

Latvijas Okupācijas muzeja direktore

• Director, Museum of the Occupation of Latvia

Muzejs turpinās popularizēt Latvijas vēstures notikumus

2022. gada 16. jūlijā Latvijas Okupācijas muzeja biedrība un Kultūras ministrija noslēdza līdzdarbības līgumu par Latvijas vēstures notikumu popularizēšanu. Līguma darbības laiks ir trīs gadi. Biedrība apņēmusies veicināt sabiedrības izpratni par dažādiem vēstures notikumiem un faktiem no Otrā pasaules kara sākuma līdz mūsdienām. Tas tiks darīts sadarbībā ar Latvijas Vēstures institūta pētniekiem un citiem partneriem. Katru gadu paredzēts (1) veidot vismaz 12 publikācijas un raidierakstus, pievēršot sevišķu uzmanību nacionālās pretošanās kustībai un mazākumtautību līdzdalībai dažādos vēstures notikumos; (2) veicināt sadarbību starp dažādām atmiņas institūcijām un neatkarīgiem pētniekiem; (3) organizēt diskusijas ar sabiedrību visos Latvijas reģionos, tostarp dažādās atceres dienās un nozīmīgu Latvijas vēstures notikumu vietās.

Šajā nolūkā Okupācijas Muzejs kopā ar Latvijas Radio 6 — Latvijas Universitātes Radio NABA — sāka raidījumu ciklu *Kas tad bija?* Pārraidēs skatāmas arī video formātā Latvijas Okupācijas muzeja *Youtube* kanālā. 23. augustā izskanēja pirmais raidījums — Muzeja vēsturnieku Dr. hist. Ginta Apala un Dr. hist. Edvīna Evarta saruna par Molotova–Ribentropa pakta tapšanu, sekām un ietekmi uz turpmākajām norisēm. 27. septembrī un 4. oktobrī skanēja otrais raidījums — Muzeja vēsturnieku Dr. hist. Aināra Lerha un Dr. hist. Kārļa Dambiša saruna par Latvijas-PSRS bāzu līgumu. Pārraidēs raksturoti attiecīgo dokumentu politiskie un militārie aspekti. Tas darīts gan sava laika kontekstā, gan arī no mūsdienu viedokļa. Vēsturnieki analizē abu līgumu sekas Latvijas drošībai, kā arī to ietekmi uz valsts starptautisko stāvokli.

The Museum will Continue to Popularize Historical Events of Latvia

On 16 July 2022, the Occupation Museum Association of Latvia and the Ministry of Culture signed a participation agreement on the promotion of Latvian history. The duration of the contract is three years. The Association is committed to raising public awareness of various historical events and facts from the beginning of World War II to the present day. This will be done in cooperation with researchers and other partners of the Latvian Institute of History. Each year, at least 12 publications and recorded broadcast are expected (1) with a particular focus on the national resistance movement and minority participation in various historical events; (2) to promote collaboration between different memory institutions and independent researchers; (3) to organise discussions with the public in all regions of Latvia on various days of remembrance and in places of significant events in the history of Latvia.

Thus, the Occupation Museum together with Latvian Radio 6 – Radio NABA of the University of Latvia – started a series of broadcasts *What happened?*. The broadcasts can also be viewed in video format on the YouTube channel of the Museum. The first broadcast was on 23 August – the Museum historians Dr. hist. Gints Apals and Dr. hist. Edvīns Evarts in conversation about the creation, consequences, and impact of the Molotov–Ribbentrop Pact on future developments. On 27 September and 4 October, the second broadcast was aired – Museum historians Dr. hist. Ainārs Lerhis and Dr. hist. Kārlis Dambītis discuss the Latvian-USSR military base agreement. The broadcasts describe the political and military aspects of the relevant documents. This has been done both in the context of their time and from a contemporary point of view. The historians analyzed the consequences of both treaties for the security of Latvia, as well as their impact on the international situation of the country.

Gints Apals, Dr.hist.,

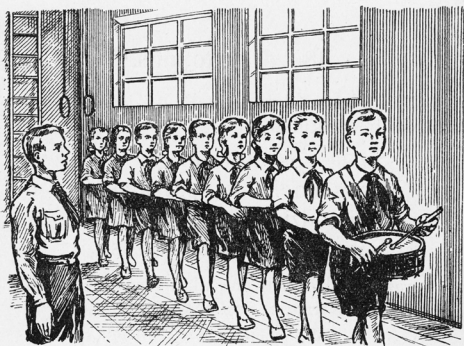
Publiskās vēstures nodaļas vadītājs
• Head of Public History Department

Rakstu krājums *Valoda un vara.* *Valoda, valodniecība un kultūrpolitika no 1940. gada*

Norakstiet stāstiņu un pasvītrojiet garos pat-
skaņus!

Paraugs. *Mēs dzīvojam uz laukiem...*

146. uzdevums. Apskatiet zīmējumu!

Pabeidziet teikumus!
Teikumu pabeigšanai izvēlieties vārdus no otra
stabiņa!
Norakstiet teikumus un pasvītrojiet īsos pat-
skaņus!

64

**Ideoloģija latviešu kā dzimtās valodas mācību
līdzekļos padomju okupāciju laikā • Ideology in
the teaching curriculum of Latvian as a mother
tongue during the Soviet occupation**

Ideja par rakstu krājumu *Valoda un vara* Latvijas Okupācijas muzeja valodniecības darba grupai radās pirms dažiem gadiem, kad muzejā notika starptautiskas konferences *Valoda un valodniecība: 1940.–1953. gads* un *Valoda, valodniecība un kultūrpolitika Latvijā: 1940.–1964. gads*, pēc kurām krājumam tika izvēlēta aktuālā tematika. Rakstu krājums iecerēts kā pirmais izdevums sērijā *Valoda un vara* par valodas un varas daudzveidīgo kopsa-
karu, kas joprojām ir maz pētīta un aktuāla tēma šodienas Latvijā.

Krājumā iekļautas astoņas valodnieku un vēs-
turnieku publikācijas, kas aptver laiku no pirmās
padomju okupācijas 1940. gadā. Krājuma rakstu au-
tori ir Jānis Riekstiņš, Dens Dimiņš, Pēteris Vanags,
Zīta Pētersone, Normunds Dzintars, Vīneta Poriņa,
Andrejs Veisbergs un Jolanta Visņoha.

The Anthology Deals with Language, Linguistics, and Cultural Policy in Occupied Latvia from 1940

Pionieru posms...	bungo
Posmvedis...	soļo
Bundzinieks...	komandē

Paraugs. *Pionieru posms soļo.*

147. uzdevums. Savienojiet pirmā stabiņa vārdus
ar atbilstošajiem otra stabiņa vārdiem!

Norakstiet vārdus un pasvītrojiet garos pat-
skaņus!

Vēls	gājēji
Spoža	milicis
Steidzīgi	apstādījumi
Ēnaini	spuldze
Pārpildīts	vakars
Vērīgs	tramvajs

Paraugs. *Vēls vakars...*

148. uzdevums. Pabeidziet pirmā stabiņa teiku-
mus, izvēloties atbilstošos vārdus no otra stabiņa!
Norakstiet teikumus un pasvītrojiet divskaņus!

Čakla meitene mācās...	varonīgi
Veikli puikas skrien...	teicami
Teicami skolēni lasa...	laipni
Padomju Armijas kareivji ir...	pareizi
Pieklājīgi ļaudis runā...	ātri

Paraugs. *Čakla meitene mācās teicami.*

5 — Latviešu valodas mācība I kl.

65

The idea to publish the anthology arose from international conferences on *Language and Linguistics: 1940–1953* and *Language, Linguistics, and Cultural Policy in Latvia: 1940–1964* hosted by the Occupation Museum. The papers presented suggested the current title for the anthology. It is planned as the first volume of a series called *Language and Power* that will deal with this complex relationship – a little-studied, though vital topic in today's Latvia.

The anthology includes eight articles by linguists and historians referring to the time from the first Soviet occupation in 1940. The authors are Jānis Riekstiņš, Dens Dimiņš, Pēteris Vanags, Zīta Pētersone, Normunds Dzintars, Vīneta Poriņa, Andrejs Veisbergs, and Jolanta Wiśnioch. The topics include Sovietization of Latvia; political discrimination of the Latvian language; unsuccessful attempts by Latvian Communists to resist Russification and strengthen the role of the Latvian language in early post-World War II years. Other issues discussed are the presence of Soviet ideology in all Latvian language teaching materials;

Analizēta Latvijas sovetizācija, latviešu valodas politiskās diskriminācijas jautājumi un pretestība rusifikācijai pēckara gados, kad tika pieņemti lēmumi par latviešu valodas lomas stiprināšanu, taču tie netika pildīti. Raksturotas izglītības sovetizācijas izpausmes latviešu valodas mācību saturā un ideoloģija latviešu valodas mācību līdzekļos, varas ietekme uz padomju un vācu okupācijas preses valodu, tulkojumi staļinisma laikā, kā arī varas ietekme uz Rīgas valodas vidi — politiski motivēta ielu nosaukumu maiņa un veidošana. Krājumā iekļauts raksts par jaunrunas pētniecību Polijā.

Par latviešu valodu un rakstu krājumu Valsts prezidents Egils Levits:

Valodas un varas, valodas un ideoloģijas attiecības Latvijā ir pētītas maz. Joprojām saskaramies ar 20. gadsimta totalitāro režīmu atstāto mantojumu cilvēku domāšanā un valodā. Tāpēc ir būtiski izzināt, kā okupācijas varu interesēs – sevišķi gandrīz pusgadsimtu ilgajā padomju okupācijā, kurai līdzī nāca masveida migrācija un Latvijas pārkrieviskošanas mērķi — tika pakļauta un ietekmēta latviešu nācija un valoda.

Ar valodnieces Valerijas Bērziņas-Baltiņas piemiņas fonda atbalstu aizsāktais pētnieciskais darbs un rakstu krājums "Valoda un vara" izgaismo gan nacisma izraisītās parādības latviešu valodā Otrā pasaules kara gados, gan padomju okupācijas perioda brutālo ietekmi uz valodu.

Skaidrība par pagātņi un zinātniski pamatotas atziņas ir svarīgas ne tikai zinātniekiem, bet visai sabiedrībai, lai tā spētu pilnībā atbrīvoties no rusifikācijas sekām savā attieksmē pret latviešu valodu un pašā latviešu valodā. Tas nepieciešams latviešu valodas — valsts valodas — dzīvotspējai un tālākai attīstībai.

Profesors emeritus, Latvijas Okupācijas muzeja biedrības ilggadējais valdes priekšsēdis Valters Nollendorfs par rakstu krājumu:

"Sava valoda ir cilvēka, nācijas, nacionālas valsts identitāte. Latvijas valsts ir tikai simts gadus veca; latviešu valodas saknes daudz senākas. Tā ir milzīga vērtība, kas glabājama, mūsu garīgās dzīves un līdz ar to — mūsu valsts — pamats. Tie, kas grib iznīcināt valsti, zina — vispirms jānoārda valsts ēka, jāpakļauj tauta, bet vēl svarīgāk — jāznīcina tās gars. Šī sējuma akadēmiskie pētījumi atklāj, cik viltīgs un nežēlīgs bija šis karš, kura postošās sekas mūsu valodā nav zudušas vēl tagad. Priekšā pats grūtākais uzdevums — gādāt, lai tauta tās saprastu un izravētu no savas valodas, kā tā beidzot izravē svešu varu piemiņekļus no savas zemes."

the impact of the regime on the language used by the press during Soviet and German occupations and on translations during Stalinism; the transformation of the Riga language environment – political change in the choice of street names. The last article describes 'Newspeak' research in Poland.

President of Latvia Egils Levits on Latvian language and the anthology:

The relationship between language and power, language and ideology, has not been thoroughly researched in Latvia. We are still faced with the legacy in people's minds and their language left there by the totalitarian regimes of the 20th century. Therefore, it is important to find out how the Latvian nation and its language were subdued and manipulated in the interests of the occupying powers, especially during the nearly half-century-long Soviet occupation, that included mass migration and the goal of Russification of Latvia.

The research work and the collection of articles Language and Power, that were started with the support of the Linguist Valerija Bērziņa-Baltiņa Memorial Foundation, shed light on both the anomalies introduced by Nazism into the Latvian language during World War II and the brutal impact of the Soviet occupation on our language.

Clarity about the past and scientifically based insights are important not only for experts, but for the whole society, so that it can completely free itself of the consequences of Russification in its attitude towards the Latvian language and in the Latvian language itself. This is essential for the viability and further development of the Latvian language – the official state language.

Professor emeritus, long-term Chairperson of the Occupation Museum Association of Latvia – Valters Nollendorfs on the collection of articles:

One's own language is the identity of a person, a nation, a nation-state. The state of Latvia is only one hundred years old. The roots of the Latvian language are much older. It is a huge asset to treasure – the foundation of our spiritual life and, therefore, of our country. Those who want to destroy our country know that the state must be dismantled first, the nation must be subdued, but more importantly – its spirit must be crushed. The academic research work reported in this volume reveals how insidious and cruel was the campaign whose disastrous results are in our language even now. The most difficult task ahead is to ensure that our people recognize them and eradicate them from our language, similarly as we finally eradicate the last monuments of foreign rule from our land.

Vineta Poriņa, Dr. philol.,
Vadošā pētniece

• Lead researcher sociolinguist

Muzeja krājuma jaunieguvumi

Vijas Tipaines dāvinātā vijole, kuru māsa Maija Tipaine deportācijas dienā 1949. gada 25. martā paņēma līdzi no Rīgas uz nometinājuma vietu Amūras apgabala Seriševas rajonā • Donated by Vija Tipaine, the violin that her sister Maija Tipaine took with her on the on 25 March 1949, the day she was deported from Riga to forced settlement in the Amur region, Serisheva district

Regīnas Renhofas dāvinātie deviņi fotonegatīvi par Brīvības pieminekļa atklāšanu 1935. gadā Rīgā. Fotonegatīvi piederējuši Regīnas Renhofas vīra tēvam Jūlijam Renhofam, saglabāti Regīnas un Andreja Renhofu ģimenē Rīgā • Nine photo negatives donated by Regina Renhof of the unveiling of the Freedom Monument in Riga in 1935. The negatives belonged to Regina's father-in-law, Jūlijs Renhofs, and were saved by Regina and Andrejs Renhof's family in Riga

New Additions to the Museum Collection

Maigas Melanijas Stilbiņas tamborēti spilvendrānas rotājumi, darināti 1951.-1952. gadā nometinājuma vietā Tomskas apgabala Molčanovas rajonā, izmantojot ciema veikalā pirktus baltus kokvilnas diegus un no velosipēda rata spieķiem izgatavotas tamboradatas. Maiga Melanija Stilbiņa tamborēja, ganot kolhoza aitas • Pillowcase decoration crocheted 1951-1952 by Maiga Melanija Stilbiņa during forced settlement in the Tomska region of the Molchanova district, using white cotton thread purchased in the local store and bicycle spokes as crochet needles. Maiga Melanija Stilbiņa crocheted while herding sheep on the collective farm

Aivara Līduma dāvināto šaha spēles komplektu izgatavojis A. Skanis Zedelgemas karagūstekņu nometnē Beļģijā 1946. gada janvārī un uzdāvinājis virsleitnantam Kārlim Ozolam, kurš ieslodzījumā mācīja spēlēt šahu saviem likteņa biedriem • Donated by Aivars Lidums, the chess set made by A. Skanis in the prisoner-of-war camp in Zedelgem, Belgium, January 1949, and presented to Lieutenant First Class Kārlis Ozols, who taught chess to fellow prisoners

Aivara Jerumaņa dāvinātais papīrnazis ar sudraba spalvu, uz kura iegravēts: „II godalga par šaušanu ar revolveri Pulkvedim Klinsonam 15. VIII 1925”. Papīrnazis pasniegts kā godalga šaušanas sacensībās 1925. gada 15. augustā Latvijas armijas ģenerālim Rūdfam Klinsonam. 1941. gada 16. oktobrī Rūdfam Klinsonam Maskavā izpildīts nāvessods • Paper knife donated by Aivars Jerumanis. The silver handle is engraved with the words, “II prize for marksmanship with a revolver to Colonel Klinsons 15.VIII 1925.” The paper knife was presented as a prize in a marksmanship competition 15 August 1925 to Latvian Army General Rūdolfs Klimsons. His death penalty was carried out 16 October 1941 in Moscow

Laimas Dingley dāvinātā Daugavas Vanagu emblēma, ko izgatavojis Miķelis Geistauts 1979. gadā Daugavas Vanagu organizācijai ASV • Donated by Laima Dingley, the emblem of the Daugavas Vanagi was created by Miķelis Geistauts in 1979 for the Daugavas Vanagi organization USA

Taiga Kokneviča,
Latvijas Okupācijas muzeja galvenā
krājuma glabātāja • Head of Collections

Ieskats Audiovizuālo materiālu krātuves videoliecībās

A Look at the Video Testimonies of the Audio-Visual Archive

Melnās tējas paciņu etiķetes kopā ar J. Dembovskis diplomu par dzēriena gatavošanu ieslodzījuma laikā Mordovijā 1964. gadā
 • Labels of black-tea packets and J. Dembovskis' diploma for preparing beverages during imprisonment in Mordovia in 1964

Latvijas Okupācijas muzejā turpinās videoliecību filmēšana. 2022. gada 1. oktobrī videoliecību krājumā ir 2442 okupāciju laika liecinieku dzīvesstāsti — kopā vairāk nekā 4500 stundu garumā. Šogad ar īpašu uzmanību turpinām papildināt Latvijas nacionālās pretošanās kustības dalībnieku liecības.

Kā piemēru minam Jāni Dembovski (1940). Jānis piedzimis un uzaudzis Kurzemes pilsētā Kandavā. Idejas par Latvijas neatkarības atjaunošanu un ieroču sagāde Latvijas brīvības cīnītājiem kopā ar domubiedru, rīdnieku Uldi Bērziņu notika, dienot Padomju armijā Jeļecā (Krievija) no 1959. līdz 1961. gadam. Tur 1961. gada Jānos, nodevības dēļ, abi tika arestēti un vēlāk notiesāti uz 5 un 7 gadiem labošanas darbu nometnēs. Ieslodzījuma laiks Mordovijas lēģeros sakrita ar citu zināmu Latvijas nacionālās pretošanās kustības dalībnieku ieslodzījumu, piemēram: Knuta Skujenieka, Inta Cālīša, Ulda Ofkanta u.c. Papildus vērtīgajām atmiņām, Jānis Dembovskis Muzeja krājumam ir dāvinājis arī vērtīgus dokumentus — ieslodzījuma laika atklātnītes, atmiņu albumu, pat basketbola un volejbola spēļu protokolus u.c. Īpaša kolekcija ir tējas paciņu etiķetes — melnā tēja nometnē bija īsts dārgums, un tās dzeršana bija īpašs, kopīgs biedru rituāls. Pēc atbrīvošanas Jānis atgriezās un vēl aizvien dzīvo Kandavā, vecāku mājās.

In the Museum of the Occupation of Latvia filming video testimonies continues. As of 1 October 2022, the video collection houses life stories of 2442 witnesses of the occupation period – more than 4500 hours in total. This year, we are concentrating on testimonies of members of the Latvian national resistance movements.

As an example, we cite Jānis Dembovskis (1940). Jānis was born and raised in Kandava (Kurzeme, western Latvia). Together with a like-minded person – Riga resident Uldis Bērziņš – they harboured ideas about the restoration of Latvia's independence and secured weapons for Latvian freedom fighters while serving in the Soviet Army in Elets (Russia) from 1959 to 1961. As a result of a denunciation during the 1961 Summer Solstice, both were arrested and later sentenced to 5 and 7 years in GULAG correctional labour camps. Their imprisonment in Mordovia coincided with the imprisonment of other well-known members of Latvian national resistance movements: Knuts Skujenieks, Ints Cālītis, Uldis Ofkants, et al. In addition to valuable memories, Jānis Dembovskis has also donated interesting documents – prison-time postcards, an album of memories, even records of basketball and volleyball games, et al. Unique items are tea packet labels – in the camps black-tea was a real treasure and drinking it was a special mutual fellowship ritual. After his release, Jānis returned and still lives in Kandava, in his parents' home.

Lelde Neimane,

Audiovizuālo materiālu krātuves vadošā speciāliste

• The Senior expert of the Audiovisual Archive

Atdot balsi sievietēm — *Rožu iela*

Giving the Women a Voice: *Rose Street*

Viktorija ukraiņu skolniekiem palīdz iepazīt Latvijas vēsturi • Viktorija helping Ukrainian pupils to learn about the history of Latvia

Ar prieku ziņojam, ka mums ir jauna kolēģe no Ukrainas — Viktorija Pivena. Viņa jau sevi ir pierādījusi kā izcilu gidi. Viņas iepriekšējā pieredze, strādājot kā zinātniskajai pētniecei un pasniedzējai V.N.Karazinas Nacionālās universitātes vēstures muzejā Harkivā, ļāva Viktorija noslēgt līgumu Valsts Kultūrkapitāla fonda Ukrainas pilsoņu radošo stipendiju programmā. Kopā ar kolēģiem Viktorija veido oriģinālizstādi, kas veltīta sievietēm, kuras tika apcietinātas un ieslodzītas politisku motīvu dēļ.

Sākotnēji bija doma veidot izstādi tikai par sievietēm no *Stūra mājas Rožu ielas*, kas arī skaidro izstādes nosaukumu, bet Viktorija min: "Mēs cieši sadarbojāmies ar Taigu* un viņa mums sniedza tik daudz informācijas un iedvesmu, lai skatītos plašāk, Taigas sniegtā informācija bija brīnišķīga! Mēs ieguvām vārdus, fotogrāfijas, informāciju, kas ļāva mums atšķetināt pavedienu, palīdzot Latvijas Valsts arhīvā atrast informāciju arī par citiem cilvēkiem. Es nonācu pie šīs idejas [par izstādi], jo mums ir tendence fokusēties uz vīriešiem, bet lielu netaisnību piedzīvoja arī sievietes. Es vēlos viņām atdot viņu balsis un izrādīt cieņu." Izstādē būs redzami īsti priekšmeti, dokumenti, fotogrāfijas, kas ir saistītas ar apcietinātajām sievietēm, Latvijas Okupācijas muzeja krājuma priekšmeti, tādējādi palīdzot apmeklētājiem izjust šo sieviešu emocijas un uz klausīt viņu dzīvesstāstus. Izstādes atklāšana Stūra mājā plānota decembrī.

We are happy to report that we have a new colleague: Viktorija Piven, from Ukraine. She has proven herself as an outstanding guide during her time here. And her background of working in a museum as a scientific researcher and tutor at the V.N. Karazin National University History Museum in Kharkiv allowed her to win a contract with the Creative Scholarship Program for Ukrainian citizens from the State Culture Capital Foundation (*Valsts kultūrkapitāla fonds*). Thanks to this scholarship, and to our colleagues from the KGB Building and Museum of the Occupation of Latvia, Viktorija is making an original exhibition dedicated to the women who were unjustly imprisoned by the Soviet secret police.

The original idea was for the exhibit to only feature women from the KGB building's so-called Rose Street, whence the exhibit's name but Viktorija said, "We worked closely together with Taiga* and she gave us so much information and inspiration to look more broadly. Taiga's information was simply amazing! We got access to names, photos and information that helped us find more people, clue by clue, through the National Archives. I thought of this topic because we tend to focus mostly on men, but women also endured enormous injustices. Therefore, I wanted to give them back their voices and pay them tribute." The exhibit will show objects, documents and photographs connected to the female prisoners from the Collection of the Museum, to help visitors learn about the emotions and the life stories of these women in captivity. The exhibition is planned to be opened in December in the KGB (or Corner) Building.

Santa Dunaiska,
Digitalā mārketinga speciāliste
• Digital Marketing specialist

* Taiga Kokneviča, Muzeja galvenā krājuma glabātāja • Head of the Collection

Gribēju būt tur, kur neesmu bijis

No kreisās • From the left:
Valentīns Binders, Florians Hintermajers

Augustā pie mums darbu sāka brīvprātīgais Valentīns Binders (*Valentin Binder*) no Austrijas, bet pēc neilga laika viņam mūsu komandā piebiedrojās arī Florians Hintermajers (*Florian Hintermayer*). Abi jaunieši nonāca Latvijā Austrijas obligātā dienesta programmas ietvaros — tikai šoreiz jauniesauktie militārā dienesta vietā izvēlējās brīvprātīgo darbu ārzemēs.

Latvijā jaunieši iepazīs muzeja darbu un daudzpusību, aktīvi līdzdarbojoties muzeja ikdienā. Biežākais jautājums, ko puīši dzird: “Kāpēc uz Latviju?” Valentīnam ir tūlītēja atbilde — mīlestība pret Eiropas vēsturi un interese par valstīm, kas reiz bijušas padomju varā; tādēļ, beidzot skolu, izvēle bija vienkārša — piemiņas dienests un, vēlams, Latvijā! Savukārt Florians bija visai sarežģītas izvēles priekšā — braukt uz siltām zemēm vai mesties piedzīvojumā, kur ne reizi nav būs: “Dzīvojam vienreiz un nezinu vai pats citos apstākļos būtu šurp braucis”. Nedaudz puīšus uztrauca tas, kā izdosies komunicēt, bet par pārsteigumu, atklājās, ka muzejā strādā vairāki kolēģi, kas brīvi pārvalda vācu valodu.

Šobrīd Valentīns aktīvāk palīdz Stūra mājas kolēģiem kā gids, savukārt Florians jau no pirmās nedēļas palīdz komunikācijas nodaļā ar IT jautājumiem, jo pats ir beidzis skolu ar IT novirzienu. Garlaicīgi neesot, jo darba diena ir piesātināta ar informāciju un notikumiem, kas nebeidzas tikai ar muzeja ikdienu. Abi ir vienisprātis — tik dzīva pilsēta un tik atvērti latvieši!

Mēs Muzejā lepojamies, ka pie mums strādā ļoti talantīgi, apņēmīgi, un čakli jaunieši. Vēlam viņiem uzkrāt neaizmirstamus iespaidus par mūsu tautu un noteikti ceram, ka laiks pie mums iedvesmos veikt lielus darbus nākotnē!

I Wanted to be Somewhere I have Never Been

In August, Valentin Binder from Austria started working with us as a volunteer, and a short time later Florian Hintermayer joined our team. Both young men came to Latvia through Austria's compulsory national service, which offers recruits an alternative to volunteer for memorial service, social service, or peace service abroad (*Auslandsdienst Österreichs*).

While in Latvia they will get to know the work of the Museum and how complex it really is, by participating in the everyday life of the Museum themselves. The most frequent question the boys hear is, Why Latvia? Valentine has an immediate answer: love for European history and an interest in countries that were once under Soviet rule, so choosing what to do after graduating was easy — memorial service abroad and preferably in Latvia! Florian's choice was more complicated: go to some warmer countries, or embark on an adventure where he has never been before? “We only live once, and I don't know if I would have come here under different circumstances.” Both young men were a bit worried about how they would be able to communicate, but to their surprise, several colleagues working in the Museum turned out to be fluent in German.

Currently, Valentin is mainly busy helping the colleagues at the KGB (Corner) House as a guide, while Florian has been helping the communication department with IT issues since the first week, as he himself graduated from school with an IT specialization. It is never boring, because the workdays are full of information and events, which do not end at the Museum's closing time. Both agree that they were struck by how lively the city is, and how open Latvians are.

We at the Museum are proud to say that we have such talented, committed, and hardworking young people working with us. We wish them to have unforgettable impressions of our nation and we certainly hope that their time with us will inspire them to do great things in the future!

Santa Dunaiska,
Digitalā mārketinga speciāliste
• Digital Marketing specialist

Mika grāmata

The Book of Miks

Muzeja ekspozīcijā atspoguļotie notikumi ir nozīmīgi, bet bērniem tie var būt grūti izprotami, šausminoši vai traumējoši, tāpēc ciešā sadarbībā ar dizaineriem tika izveidota *Bērnu līnija*, kurā rotaļu lācēns Miks izved cauri ekspozīcijas 11 tēmām, katrā no tām atklājot savas izjūtas — Miks ir laimīgs, Miks ir nobijies, Miks ir drosmīgs. Okupācijas perioda vēsture satur daudz pāridarījumu un noziegumu. Kaut arī nevar sagaidīt, ka bērni varētu pilnībā izprast tik kompleksas parādības, tomēr tās palīdz atklāt, cik liela nozīme ir katra cilvēka izvēlei.

Interesanti, ka tad, kad izdomātais Miks jau bija iedzīvināts ekspozīcijas skicēs, muzejam savu lācīti Jāni uzdāvināja diplomāte, Eiropas Parlamenta deputāte Sandra Kalniete, dzimusi 1952. gadā KPFSR Tomskas apgabala Kolpaševas rajona Toguras ciemā, izsūtīto Ligitas un Aivara Kalniešu ģimenē. Uz 6000 kilometru attālo izsūtījumu lācīti sūtījuši radnieki no Latvijas, tas atgriezies kopā ar meiteni 1957. gadā un dzīvojis ģimenē trīs paaudzes. Tagad arī Jānis ekspozīcijas Gulaga tēmā papildina Mika stāstu. Starp citu, interesanti ir vērot, ka ekspozīcijā Mikam uzmanību pievērš ne tikai bērni, bet arī pieaugušie un atsauksmju grāmatā daudzi ieraksti ir veltīti tieši viņam — rotaļu lācēnam Mikam!

Bērnu līnija papildināta ar *Mika grāmatu*, kuras teksta autors ir Lauris Gundars, Miku zīmēja māksliniece Elīna Elere. Lieliska sadarbība izvērtās ar teksta tulkotāju Juri Mežinski. Tāpat kā iepriekš, tulkojot grāmatu *Ar bērna acīm*, Juris un Valters Nollendorfs to paveica izcili! PALDIES!

The Museum exhibits are compelling. However, children may find the portrayed events hard to understand — even alarming or traumatic. Therefore, designers created a *Children's Path* through the Museum. On this path, a teddy bear named Miks guides young visitors through the eleven themes of the new exposition. Each theme is associated with an emotion e.g., Miks is happy, Miks is scared, Miks is brave. Although abuse and criminality were common during the occupation, children are unlikely to comprehend the full complexity of that period. Nevertheless, they can learn to appreciate the importance of individual choice.

Interestingly, just as the Museum was developing Miks story, it received an actual teddy bear named Jānis. This was the gift of Sandra Kalniete, diplomat, and Member of the European Parliament. Her parents, Ligita and Aivars Kalnietis, were deported to Siberia, Tomsk Region, Kolpaševsky District, Togur village, and she was born there in 1952. Relatives 6,000 kilometers away sent Sandra the teddy bear as a gift. It returned to Latvia with the little girl in 1957 and remained in the family for three generations.

Now the teddy bear, Jānis, complements the story of Miks. Of note, not just children but adult visitors to the exhibit are drawn to the story of Miks. When writing in the guest book at the end of a visit many specifically mention — teddy bear Miks!

The Children's Path is supplemented by *The Book of Miks* written by Lauris Gundars and illustrated by Elina Elere. A successful working relationship was established with the translator to English, Juris Mežinskis, just as with an earlier translation of the book *Through the Eyes of a Child*. Juris and Valters Nollendorfs produced an excellent product in both projects! Thank you!

Inguna Role,
Izglītības nodaļas vadītāja
• Head of the Education Department

Izglītības nodaļas vadītāja un "Mika grāmatas" redaktore Inguna Role muzeja rīkotajos skolotājuursos ekspozīcijā pie Sandras Kalnietes dāvētā lācēna • Head of the Education Department and editor of *The Book of Miks*, Inguna Role with Sandra Kalniete's donated teddy bear, at a Museum teachers seminar

Radošs prieks

saruna ar **Juri Mežinski**

“Tā ir mana misija, jo tas skaidro arī manu pagātņi un notikumus, kas skāra manu ģimeni,” tā sarunas laikā savu darbu raksturo Juris Mežinskis. Sākumā tika tulkoti apkārtraksti, bet, jūtot cik lieliska simbioze veidojas, ticis pieaicināts arī pie citiem Latvijas Okupācijas muzeja izdevumiem.

Pirmais lielāka izmēra darbs bija *Ar bērna acīm*, kuras pamatā ir Benitas Eglītes zīmējumi, papildināti ar Andas Līces dzeju. Tulkot dzeju esot bijis tiešām pamatīgs izaicinājums, un Mežinska kungs ir pateicīgs par sievas Patricias padomiem darba procesā!

Tikai pašsaprotami, ka, veidojot otru grāmatu bērniem, tulkošanas darbiem tiks uzrunāts tieši Juris. “Saņemot darba materiālu iestājās mulsums, jo uzreiz saprast, kas man jātulko, un, kā tas izskatīsies, bija izaicinoši. Paldies Valteram Nollendorfam, kas palīdzēja un sniedza padomu, jo Mika stāsta pamatā ir dažādu cilvēku, dažādas paaudžu veidotas dienasgrāmatas lapas, attiecīgi — dažādas valodas.” Sirsnīgi atminas Juris, kad tika jautāts, vai šajā darbā bija, kādi īpaši izaicinājumi. Tulkot ir grūti, bet tas ir kolēģijas darbs, kurā sava artava ir arī redakcijai. “Šādu darbu veidošana ir man radošs prieks,” min Mežinska kungs.

Interesanti bilst, ka, vien uzzinot par Sandras Kalnietes dāvināto lācēnu, atklājās, ka arī Jurim ir tāds pats, kuru esot trimdā saņēmis dāvanā 1949. gadā. Šis tikai pierāda, cik cieši liktenis mūs latviešus satur kopā. Mežinska kunga dzīves ritējums ir gana plašs. Viņš ir latvietis, kurš Latvijā ir tikai viesojies, bet pārējo mūžu pavadījis ārzemēs. Pateicoties Mežinska kunga brīvprātīgajam tulkotāja darbam, pasaule var iepazīt Mika stāstu.

Creative Satisfaction,

a Conversation with **Juris Mežinskis**

Remembering the occupation is “the mission of my life because it explains what happened to our family,” said Juris Mežinskis in describing his desire to work with the Museum. After successfully translating articles for the Museum newsletter, he was asked to work on other projects.

The first major effort was translating *Through the Eyes of a Child*, a book based on the drawings of Benita Eglīte and the poems of Anda Līce. Translating poetry was a challenge, and Mr. Mežinskis is particularly grateful for helpful suggestions from his wife, Patricia.

When a second children’s book required translation, Juris was again invited to participate. He remembers that “on receiving the materials, I was caught off guard by the complexity, because Miks’ simple children’s story is told by different people, from different generations, using different levels of language sophistication. I am grateful to Valters Nollendorfs for his insightful revisions.” Juris feels that translating can be hard work, but much less so when working with collegial partners. “Working on these projects provides me with a great deal of creative satisfaction,” noted Mr. Mežinskis.

Interestingly, when discussing Sandra Kalniete’s donated teddy bear, we learned that Juris received an almost identical teddy bear in 1949 while he and his parents were in exile. This once again shows how closely history binds Latvians together. Undoubtedly Mr. Mežinskis’ life, as a Latvian who has visited but never lived in Latvia, has many more interesting details, but these brief thoughts and reflections are presented here now that the English translation has made *The Book of Miks* available to the world.

Santa Dunaiska,
Digitalā mārketinga speciāliste
• Digital Marketing specialist

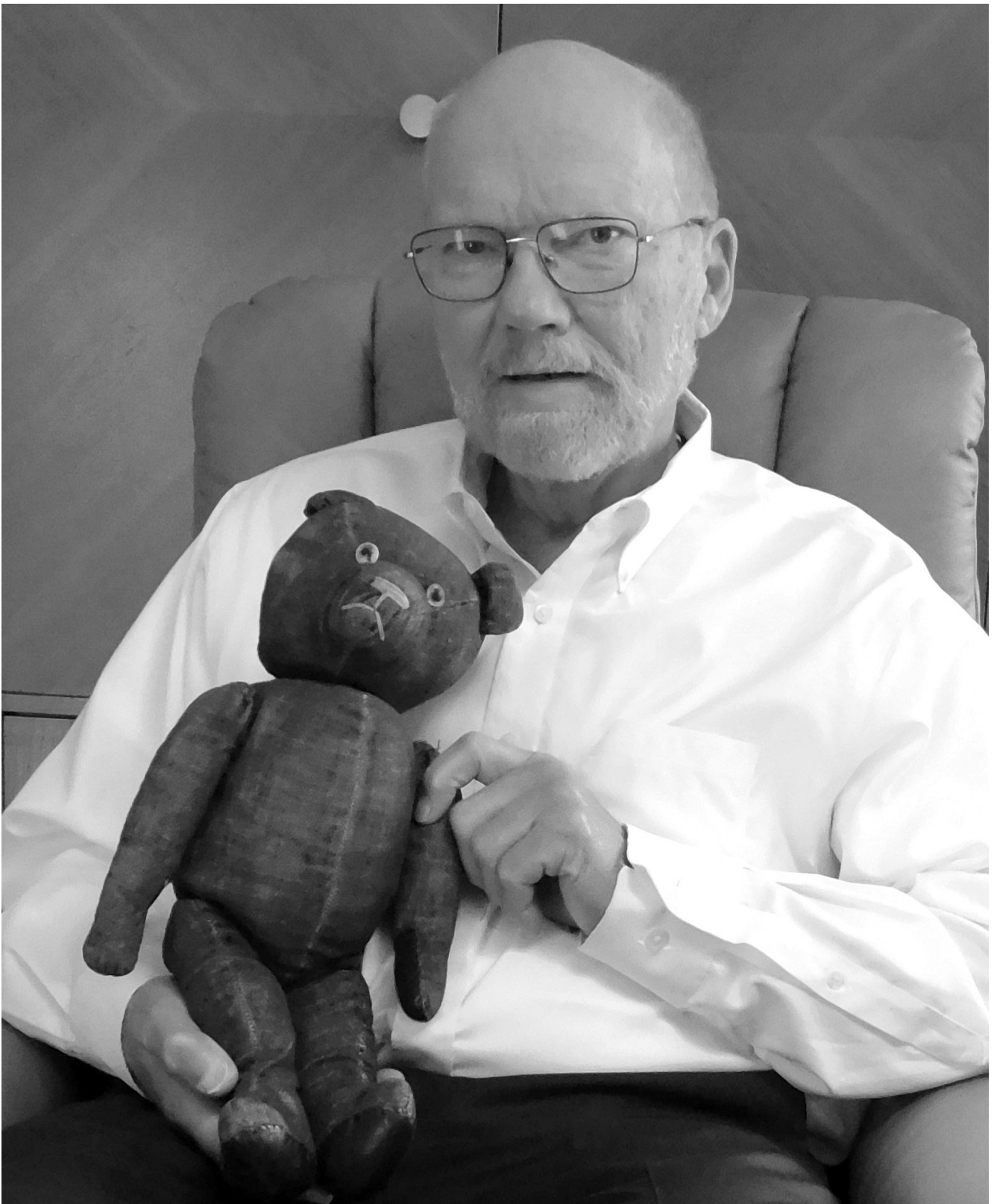

Foto: Jura Mežinska privātā kolekcija. Juris Mežinskis 2022. gadā ar savu lācīti, ko viņam dāvināja 1949. gada Ziemassvētkos DP (Displaced Persons) bēgļu nometnē Ansbahā, Vācijā, kad viņam bija 2 gadi. Lācēnu dāvināja Jura mātes māsa, Anna Brikmane, kas izceļoja uz Austrāliju, kamēr Jura ģimene izceļoja uz ASV. Trimdā visi radi piedalījās latviešu kultūras dzīvē, bet saistībā ar *Dzelzs aizkaru* neatgriezās uz dzīvi dzimtenē • Photo: Private collection of Juris Mežinskis. Juris Mežinskis in 2022 with his teddy bear that he received at Christmas 1949 in an DP (Displaced Persons) camp in Ansbach, Germany, when he was 2 years old. The bear was a gift from his mother's sister, Anna Brikmane, who emigrated to Australia while his family emigrated to the U.S. In exile, all relatives participated in Latvian cultural activities, but because of the "Iron Curtain" they did not return to live in Latvia

Skolotāji un skolēni iepazīst jauno muzeja ekspozīciju

Skolotāju semināra dalībnieki iepazīstas ar muzeja jauno ekspozīciju • Participants of the teacher's professional development program in Museum's new exposition

11. un 12. oktobrī Muzejā pulcējās skolotāji, lai iepazītos ar jauno ekspozīciju, klausītos lekcijas un piedalītos diskusijās. Muzeja ekspozīcijas tematika un tās aktualitāte mūsdienās veidoja pamata saturu jaunizveidotajai skolotāju profesionālās pilnveides kursu programmai *Latvijas Okupācijas muzeja stāsts: vēsture un mūsdienas*.

Programmas mērķis — palīdzēt skolotājiem izprast ar Latvijas okupāciju tēmu saistītus jautājumus, akcentējot to aktualitāti mūsdienu pasaules politisko notikumu kontekstā.

Kursu programmu veidoja sekojošas lekcijas un diskusijas:

- Ekspozīcijas nodaļas vadītāja Aija Ventaskraste un Izglītības nodaļas vadītāja Inguna Role iepazīstināja skolotājus ar jaunās ekspozīcijas saturu.
- Viena no H2E vadošajām dizainerēm Ingūna Elere lekcijā *Dizains un vēsture* stāstīja par izaicinājumiem un atbildību, veidojot muzeja ekspozīcijas dizainu.
- Politikas un starptautisko attiecību doktorants Kembridžas Universitātē un NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra (*Stratcom*) vecākais eksperts Tomass Pildegovičs analizēja vēstures naratīvos balstītos Krievijas attaisnojumus agresijai pret Ukrainu.
- Publikās vēstures nodaļas speciālists Edvīns Evarts iepazīstināja skolotājus ar izstādi *ASV — drošs patvērumš laikā, kad dzimtenes okupēta 1940–1991*.

- Klīniskā psiholoģe Dace Beināre stāstīja par to, kā saprast un palīdzēt bērniem, kas piedzīvojuši traumatiskus notikumus vēsturē un mūsdienās.

Kopā ar skolotājiem izstaigājot muzeju un klausoties lekcijas gaišajā un modernā aprīkotajā mācību telpā, atcerējāmies, kā “vecā muzeja” pagraba telpās izglītojamies par mums toreiz tik jaunu tēmu kā grupu darbs vēsturē. Muzejs jau no pašiem pirmsākumiem ir bijis ideju un inovāciju pilns izglītības jomā. PALDIES Valteram Nollendorfam, Dagnijai Staško, vēlāk Ievai Gundarei un Danutei Dūrai (tagad Grīnfeldei), savukārt ziedotājiem PALDIES par finansiālu atbalstu daudzu gadu garumā.

Kursu dalībnieki saņēma Rīgas Izglītības un informatīvi metodiskā centra apstiprinātas Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kursu apliecības un dāvanas — muzeja izdotās grāmatas.

Jauno ekspozīciju un mācību telpu atzinīgi novērtēja arī skolēni, kas piedalījās jaunajā nodarbībā *Deportācijas. Ģimeņu stāsti*. Šī nodarbība veidota, izmantojot piecu ģimeņu dzīvestāstus, kuri sākas ar laimīgām ģimenes fotogrāfijām 1. ekspozīcijas tēmā un turpinās līdz Gulaga tēmai.

“Man bija iespēja uzzināt konkrētu ģimeņu stāstus saistībā ar deportācijām. Patika tas, kā iekārtots muzejs, interjers, caur interjera atmosfēru es iejutos, kā bija, kad tika izsūtīti cilvēki. Iejusties šo cilvēku vietā nebija patīkami” — tā pēc nodarbības raksta skolniece Ramona.

Teachers and Students Get to Know the new Exhibition

**Siguldas Valsts
ģimnāzijas skolēni
Muzejā 2022. gada
6. oktobrī • Sigulda
State Gymnasium
students in the Museum
on 6 October 2022**

On 11 and 12 October, teachers gathered in the Museum to learn about the new exhibition, listen to lectures, and participate in discussions. The content and present-day relevance of the exhibition provided the subject matter for the newly created teacher professional development program: *The Story of the Museum of the Occupation of Latvia: History and Present-day*.

The aim of the program is to help teachers understand issues related to the occupation of Latvia while emphasizing their relevance in the context of political events in the contemporary world.

The program consisted of the following lectures and discussions:

- Aija Ventaskraste, Head of the Exhibition Department, and Inguna Role, Head of the Education Department, introduced teachers to the content of the new exhibition.
- One of the leading designers of the H2E Design Agency, Ingūna Elere, lectured on *Design and History* – concerning the challenges and responsibilities in creating the design of the exhibition.
- Tomass Pildegovičs, a doctoral student in politics and international relations at the University of Cambridge and a senior expert at NATO's Strategic Communications Centre of Excellence (Stratcom) in Riga, analyzed Russia's historical narrative-based excuses for aggression against Ukraine.
- Edvīns Evarts, a specialist in the Public History Department, introduced teachers to the temporary exhibition *USA - A Safe Haven During the Occupation of Homeland 1940–1991*.
- Dace Beināre, a clinical psychologist, explained how to understand and help children who have experienced traumatic events historically and today.

As we walked through the Museum with the teachers and listened to lectures in the bright and well-equipped classroom, we remembered how in the basement rooms of the *old museum* we listened to completely new ideas, such as group work during history lessons. From its very beginning, the Museum has provided ideas and innovations in the field of education. THANK YOU to Valters Nollendorfs, Dagnija Staško, also Ieva Gundare and Danute Dūra (now Grīnfelde), and THANK YOU to the donors for many years of financial support.

The new exhibition and study space were also appreciated by the students who participated in the new activity *Deportations. Family Stories*. This is a lesson created using life stories of five families, which begin with happy family photos in the first exhibition theme and continue into the exhibit about the GULAG.

"I had the opportunity to learn the stories of several families with respect to the deportations. I liked the way the exhibition is arranged, its interior, the atmosphere of the interior – I could feel what it was like when people were deported. It was not a pleasant feeling" – writes the student Ramona after the class.

The teachers who participate in the courses receive gifts – books issued by the Museum – and certificates of professional competence improvement. The certificates are officially approved by the Riga Education and Information Methodical Centre.

Inguna Role,
Izglītības nodaļas vadītāja
• Head of Education Department

Emociju dizaina stāsts ar laimīgām beigām

Dizaina birojs H2E arhitektūras, dizaina jomas profesionāļiem un interesentiem 2022. gada 20. oktobrī organizēja notikumu, kas ļāva no dažādām dizaina un stāstu veidošanas perspektīvām iepazīt dizaina un vēstures spēju mijiedarboties, šoreiz Muzeja gidu vietā ļaujot iejusties dizaineriem, kas strādājuši pie jaunās Muzeja ekspozīcijas. Dizains ir spēcīgs komunikācijas instruments, kas var faktus pārvērst notikumos un emocijās, tā uzskata dizaineri. Vai mums tas izdevās?

Sprīdīša stāsts

Sarmīte Kolāte,

žurnāliste, Muzeju apmeklēja kopā ar bērniem

Muzeja galvenā funkcija, manuprāt, ir radīt emocijas. Faktus mēs kopumā varam atrast un salikt dažādos interneta resursos. Muzejam vajag raisīt sajūtas. Šajā Muzejā to varēja sajūst. Pēc Muzeja apmeklējuma bērns runāja par lācīti. Lācītim ir auksti, lācītis ir Austrālijā, lācītis ir laimīgs mājās. Stāsts jau kopumā ir izstāstīts kā Stāsts ar laimīgām beigām. Vismaz līdz šim. Arī skatoties uz lācīša stāstu, kas tāpat kā Sprīdītis ir mājās atgriezies laimīgs. Svarīgi ir zināt to ceļu, bet beigas jau ir laimīgas. Grūti ir saprast, kuri ir tie brīži, kas iespiežas bērnu atmiņās. Manuprāt, svarīgi ir runāt ar bērnu par vēsturiskiem notikumiem, lai viņš saprot, ka ir bijusi okupācija, kas ir Lāčplēša diena, kas ir šīs valsts svinamās dienas.

Muzejs kā episkā teātra izrāde

Ivo Briedis,

režisors, dramaturgs

Man, nākot uz Muzeju, bija vīzija, kādu es gribētu redzēt Muzeja ekspozīciju. Gribēju redzēt Muzeju kā laba noskaņojuma ģeneratoru, ar domu, ka izejot laukā no šī Muzeja, ieelpojot to brīvības gaisu, novērtē to, ka Tu atrodi brīvībā. Muzejs ar tā saturu liek Tev novērtēt, ka Tu šobrīd esi brīvībā. Būtībā es to sagaidīju, tas ir milzīgs solis tālāk un augstāk no tā, kas ir bijis iepriekš.

Šī ekspozīcija savā veidā ir teātra izrāde. Visdrīzāk kāda episkā teātra stilistikā, kur vienlīdz svarīgi kā emocionālā iesaiste, tā intelektuālā puse. Parasti pēc definīcijas Muzejs ir vairāk uz intelektu orientēts, šeit ir mēģināts arī piesaistīt šo emocionālo saikni. Piemēram, lācīša līnija. Tas strādā.

The Story of Design of Emotions with a Happy Ending

On 20 October 2022 the Design Studio H2E organized an event for professional architects, designers, and interested parties to study the ability of design and history to interact from various perspectives of design and storytelling, by allowing designers who have worked on the new Museum exhibition to act as Museum guides. Design is a powerful communication tool that can transform facts into events and emotions – as designers believe. Did we succeed?

The Story of Sprīdītis

Sarmīte Kolāte,

journalist, visited the Museum with her child

The main function of a museum, in my opinion, is to evoke emotions. We can generally find and assemble facts from various Internet resources. A museum needs to evoke feelings. In this Museum, you could feel it. After visiting this Museum, my child talked about the teddy bear – the Bear is cold, the Bear is in Australia, the Bear is happy at home. The whole story has been told as a Story with a happy ending. At least so far. Also looking at the Bear's story, who, like Sprīdītis, has returned home happy. It is important to know the route travelled, but the ending is happy. It is difficult to understand which are the moments that children remember. In my opinion, it is important to talk to a child about historical events, so that he understands that there has been an occupation, understands what is Lāčplēsis Day, what are the national holidays celebrated by this country.

The Museum as an Epic Theatrical Performance

Ivo Briedis,

director, playwright

On my way to the Museum, I visualized what I would like to see in the Museum's exhibition. I wanted to see the Museum as a generator of a good mood, with the idea that when you walk out of this Museum, when you breathe the air of freedom, you appreciate the fact that you are free. The Museum, with its content, makes you appreciate the liberty that you currently have. That was my experience. It's a huge step further and higher than what has been here before.

Tas ne pārāk atsvešinātais atsvešinājums. Šis ir mēģinājums pašā notikumā dabūt iekšā apmeklētāju, kad tas ne tikai uzzina, bet arī mēģina piedzīvot.

Muzeja stāsts vēl nav beidzies Kārlis Dambītis,

Latvijas Okupācijas muzeja vēsturnieks

Ekspozīcija ir līdzeklis, muzejs neveidojas caur ekspozīciju, muzejs veidojas caur krājumu. Ekspozīcija ir tikai viens no muzeja instrumentiem, ar kuru šis krājuma vērtības nodot tālāk un veidot stāstu. Svarīgi ir radīt interesi pa to tēmu vienalga vai tā būtu vēsture, vai daba. Mūsu Muzejs pats par sevi ir esence ar visa sliktā notikumiem, kas ir piedzīvoti 20. gadsimtā. Tāpēc tas ir arī stāsts par mūsu izglītības programmu, jo sastaptie gidi, izglītības nodarbību vadītāji, aktivitātes šeit Muzejā, tas būs tas, ko jaunieši atcerēsies. Gidu darbs šo visu stāstot, šo visu rādot ir kā tāda teātra izrāde, bieži vien individuāla, katram piemeklēta un neatkārtojama.

Latvijas Okupācijas muzeja jaunā ekspozīcija ir stāsts, bet stāsts vēl nav beidzies. Šis stāsts nav par pagātņi, tas ir stāsts par šodienu — šodien, kurā mēs dzīvojam un, kas ir būvēta uz pagātnes notikumiem. Tāpat kā ekspozīcija ir tikai daļa no Muzeja jēdziena, tāpat dizains ir daļa no tā, kādu šo stāstu mēs varam dot apmeklētājiem un ļaut apzināties, izzināt un izjust, šo 20. gadsimta pieredzi. Muzeju ikvienam interesentam ir iespēja apmeklēt gan gida pavadībā, gan individuāli.

This exhibition is, in its own way, a theatrical performance. Most likely in the style of some epic, where both the emotional engagement and the intellectual aspect are equally important. Usually, by definition, a museum is more intellectually oriented, but here it has also tried to attract the emotional connection. For example, the Bear line. It works. Here the not-too-alienated alienation. This is an attempt to get a visitor involved in the event itself, where he not only finds information, but also tries to gain experience.

The Museum's Story Is Not Over Yet Kārlis Dambītis,

historian of the Museum of the Occupation of Latvia

The exhibition is an instrument, a museum is not created by its exhibition, a museum is created by its collection. The exhibition is just one of the museum's tools with which to pass on the values of this collection and shape its story. The important thing is to arouse interest in its topic, whether it be history or nature. Our Museum itself is an essence with the events of everything bad that has been experienced in the 20th century. Therefore, it is also a story about our Educational Program, because the guides you meet, the leaders of educational classes, activities here in the Museum, they will be what young people will remember. The guides' efforts in telling all the stories, showing everything is like a theatrical performance, often individual, tailored to each person and unique.

The new exhibition of the Museum of the Occupation of Latvia tells a story, but the story has no ending. The story is not about the past, it is a story about the present, the present in which we live and that is built on past events. Just as the exhibition is only a part of the concept of a museum, so design is part of what nature of story that we present to visitors and allow them to become aware of, explore and experience the 20th century events. Everyone who is interested can visit the Museum with a guide or individually.

Anete Enikova,

Muzeja komunikāciju speciāliste

• Communication Specialist of the Museum

Dizaina studijas H2E rīkotā Dizaina
Pastaiga • Design Walk organized
by Design Studio H2E

Muzeja publicitāte starptautiskajos medijos

Publicity for the Museum in International Media

Līdz ar jaunās ekspozīcijas atvēršanu Latvijas Okupācijas muzejs guvis ievērību Latvijas un ārvalstu medijos. Plašsaziņas līdzekļu interese vairo tas, ka Latvijā tiek nojaukti padomju režīma uzstādītie pieminekļi, bet muzejam sniegta iespēja daļu no šādiem objektiem uzņemt savā krājumā. Darbs ar ārzemju žurnālistiem dod iespēju sniegt plašāku informāciju par Latvijas vēsturi okupācijas periodā un vairot muzeja atpazīstamību plašā auditorijā.

ASV iznākošajā laikrakstā *New York Review of Books* 2022. gada 21. jūlija numura rakstā *Atmiņu kari Latvijā* žurnālists Gordons F. Sanders raksta par to, ka Krievijas iebrukums Ukrainā Latvijā atdzīvinājis strīdus par padomju laika pieminekļiem un raizes par krievu valodu ekspansiju. Viņš apraksta arī Latvijas Okupācijas muzeja jaunās ekspozīcijas apmeklējumu. Sanders norāda, ka jaunās ekspozīcijas atklāšana ir īpaši nozīmīga Ukrainas kara apstākļos un diskusijas par Uzvaras pieminekļa nojaukšanu kontekstā. Jaunās ekspozīcijas apskates laikā žurnālista uzmanību sadaļā par padomju okupāciju piesaistījis stāsts par to, kā padomju vara mēģināja dzēst pirmās Latvijas Republikas piemiņu, izjaucot vai nojaucot tā laika pieminekļus. Sarunā ar *Publicās vēstures nodaļas vadītāju Gintu Apalu* Sanders jautāja, vai padomju varas rīcību var salīdzināt ar esošās Latvijas valdības ierosinājumu nojaukt Uzvaras pieminekli un citus memoriālus. Apals uz šo jautājumu atbildēja noraidoši, minot, ka pašreizējās norises ap padomju laika pieminekļiem nevar tiešā veidā salīdzināt ar padomju politiku. Latvija nemēģina dzēst nevienas sabiedrības grupas vēsturisko atmiņu, taču daudzi cilvēki Latvijā padomju militāros pieminekļus uztver kā atgādinājumu, ka padomju vai krievu terors varētu atkal atgriezties.

With the opening of the new exhibition, the Latvian Occupation Museum has received attention from Latvian and foreign media. Media interest has been increased by the removal of monuments erected by the Soviet regime in Latvia, and the Museum has been assigned to take some of these objects into its collection. Working with foreign journalists affords an opportunity to provide more information about Latvia's history during the occupation period and to raise the Museum's profile to a broader audience.

In the 21 July 2022 issue of the *New York Review of Books*, U.S. journalist Gordon F. Sanders writes, in his article *Memory Wars in Latvia*, that the Russian invasion of Ukraine revived disputes over Soviet-era monuments in Latvia and concerns regarding the expansion of the Russian language. He also describes a visit to the new permanent exhibition at the Museum of the Occupation of Latvia. Sanders notes that the new exhibition's opening is particularly significant in the context of the war in Ukraine and the discussions about the demolition of the Soviet Victory Monument. During the tour of the new exhibition, in the journalist's words, "my eye was caught by a display illustrating how the Soviets tried to erase the memory of the first Latvian republic by defacing or demolishing monuments from that time." Sanders asked Gints Apals, Head of the Museum's Public History Department, whether the Soviet authorities' actions could be compared with the current Latvian government's proposal to demolish the Victory Monument and other memorials. Apals disagreed, saying that current developments around Soviet-era monuments cannot be directly compared to Soviet policies: *Latvia is not trying to purge the memory of anyone. The fact is, many people in Latvia perceive the Soviet military monuments as a reminder that the Soviet—or Russian—terror might come back.*

Inese Jansone,
Sabiedrisko attiecību speciāliste
• Public Relations Specialist

Svarīgākais par pieminekļiem

2022. gada 16. jūnijā Saeima pieņēma likumu *Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu ekspozīcijas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā*. Muzejam uzdeva lemt par to, vai demontējamā objekta oriģinālā detaļa vai kāds fragments ir iekļaujams Muzeja krājumā, ievērojot *Noteikumus par Latvijas Okupācijas muzeja Krājumu*. Krājuma komitejas pastāvīgie Muzeja darbinieki vērtēja visus iesniegumus no pašvaldībām par to teritorijā esošajiem demontējamiem objektiem. Krājuma komiteja vērtēja priekšmeta atbilstību Muzeja misijai un krājuma veidošanas politikai, izmantošanas iespēju kādai ekspozīcijai vai izstādei, priekšmeta fizisko stāvokli, izmērus, saglabāšanas iespējas un citus aspektus.

Svarīgākie fakti

- 80 iesniegumi no 19 pašvaldībām.
- Plānots iekļaut krājumā ap 30 fragmentu no dažādiem pieminekļiem. Līdz 15. novembrim atvesti 15 priekšmeti.
- Pirmais, kas saņemts — piemineklis no Sarkanās armijas karavīra M. Kovaļova bojāejas vietas Valmieras novada Kocēnu pagastā.

Important Facts

- 80 submissions from 19 municipalities.
- It is planned to include about 30 fragments from various monuments in the Collection. By 15 November, 15 items have been brought to the warehouse.
- The first item received – a monument from the place of death of the Red Army soldier M. Kovalov in the Kocēni Parish, Valmiera Region.

Foto: M. Kovaļova bojāejas vietas piemineklis, publicitātes foto
• Photo: M. Kovalov's monument at the place of his death, public domain

Lielākais objekts, kas netika iekļauts krājumā Largest Object not Included in the Collection

Foto: Padomju karavīriem — Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem obeliska krišanas brīdī, Valsts policija • Photo: For Soviet soldiers - liberators of Soviet Latvia and Riga from German fascist invaders the fall of the obelisk, State Police

The Most Important Information about the Monuments

On 16 June 2022, the Saeima (Latvian parliament) adopted the law *On prohibition to display objects glorifying the Soviet and Nazi regimes and their dismantling in the territory of the Republic of Latvia*. The Museum was assigned to decide whether after dismantling any such original objects or their fragments could be included in our Museum Collection in accordance with the *Regulations regarding the Collection of the Museum of the Occupation of Latvia*. The Collection Committee evaluated all submissions from local governments regarding the objects to be dismantled in their territory. In deciding to acquire any item for our Collection, the Committee evaluated compliance of the object with the mission of our Museum and its policy for the development of the Collection, the possibility of use in an exposition or exhibition, assessed its physical condition, dimensions, preservation possibilities, and other aspects.

Lielākie objekti, kas tiks iekļauti krājumā The Largest Objects to be Acquired

Liepāja

Foto: Piemineklis Liepājas aizstāvjiem, publicitātes foto
• Photo: Monument to the defenders of Liepāja, public domain

Foto: Cilnis 1941–1945, publicitātes foto
• Photo: Molding 1941–1945, public domain

Balvi

Piemineklis Sarkanās armijas partizāniem (krājumā netiks iekļauts, jo demontāžas laikā sadrupa), ekrānuzņēmums no *Panorāma* • Monument for the partisans of the Red Army (it will not be included in the Collection because it crumbled during dismantling), screenshot from *LTV Panorama*

Rēzekne

Foto: Piemiņas vieta Sarkanās armijas karavīriem, publicitātes foto • Photo: Memorial place for soldiers of the Red Army, public domain

Muzejs meklē Muzeja pārstāvi Kanādā

Dagnija Staško, sniedzot Muzejam 4 stundu un 17 minūšu garu videoliecību 2015. gada 14. maijā
 • Dagnija Staško giving a 4h 17min video testimony to the Museum in Riga, 14 May 2015

Pēc ilggadēja brīvprātīgā darba, pārstāvēt Muzeju Kanādas latviešu sabiedrībā, LOMB biedre Dagnija Staško savus pienākumus ir gatava nodot jaunam pārstāvim.

Muzejs aicina atsaukties Kanādas latviešu pārstāvi, kam rūp Muzeja misija. Pārstāvim jāzina ar esošajiem un potenciālajiem ziedotājiem Kanādā, jāstrādā ar ziedojumu čekiem, jāsaņem ikmēneša ziedotāju saraksts. Šī ir iespēja jaunajam pārstāvim piedalīties Muzeja nākotnes darba veidošanā un ilgtspējas nodrošināšanā.

Pieteikumu sūtiet vai jautājumu gadījumā sazinieties, rakstot ziedojumiem@okupacijasmuzejs.lv

Pateicība – Dagnijai Staško

Muzejs izsaka lielu pateicību Dagnijai Staško par ilglaicīgo un nesavtīgo Muzeja pārstāvniecību Kanādā.

Dagnija bijusi Muzeja līdzstrādniece no pirmās dienas, kādu laiku viņa veica Muzeja pagaidu izpildītāres pienākumus. Taču viņas lielākie nopelni ir tieši Izglītības Programmas veidošanā un modernā demokrātiskā izglītības pamatprincipu ieviešanā. Dagnijas vadībā Muzejs arī izveidoja pirmo ceļojošo izstādi *Izpostītā zeme*, kas iepazīstināja ar Zvārdes pagasta izpostīšanu 2. Pasaules kara beigās. Izstāde ar Muzeja vadītām nodarbībām viesojās daudzās Latvijas skolās.

The Museum Seeks a Representative in Canada

After many years of volunteering to represent the Museum in the Canadian Latvian community, Dagnija Staško, has decided to hand over her duties to a successor.

The Museum invites an application from a member of the Canadian Latvian community who cares about the Museum's mission. The representative will have to maintain contact with current and potential donors in Canada. This is an opportunity for someone to contribute to the work and future sustainability of the Museum.

Contact with the Museum at:
ziedojumiem@okupacijasmuzejs.lv

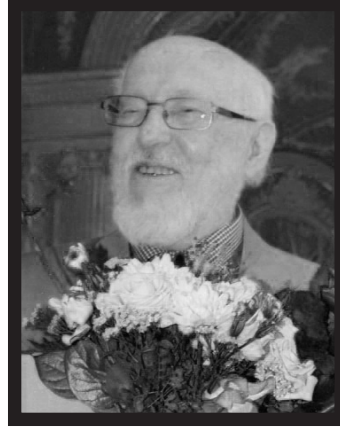
Thank you, Dagnija, for your Work at the Museum

The Museum wishes to thank Dagnija Staško for her long and selfless work representing the Museum in Canada.

Dagnija has been a supporter of the Museum from the very beginning, and for a time served as the interim Executive Director. However, her greatest contribution is in the development of the Education Programme and the introduction of modern democratic educational principles. Under Dagnija's leadership the Museum also created its first travelling exhibition, *The Ruined Land*. It showed the destruction of the Zvārde Parish at the end of World War II and its conversion to a Soviet aviation training ground. The exhibition visited many schools in Latvia.

Knuts Skujenieks

1936–2022

Latvijas Okupācijas muzeja jaunā ekspozīcija beidzas ar bieži citētām dzejnieka Knuta Skujenieka rindām

neraudāt par to kas bijis
nebīties par to kas rīt
tikai saudzīgi un droši
savu vagu taisnu dzīt

Skujenieka rindām garām ejot, apmeklētājs atraisa Latvijas karoga projekciju, kas viņam iet līdzī līdz pašām beigām – no okupācijas gadu tumsas labirinta pretī gaismai.

Skujenieks nekad nezaudēja cilvēcību un ticību. Gulags viņu nesalauza. Viņš tikai kļuva stiprāks. Saprata – jaunumu var uzvarēt tikai cilvēcība, un tikai ticība var dzīvu uzturēt cilvēcību.

Pirmo reizi viņu satiku 1989. gada maija beigās Minsteres latviešu ģimnāzijas izlaiduma laikā. Ilgi nospiedošajā padomju sprostā turētī latvieši dedzīgi devās uz aizliegtajiem Rietumiem. No mūsu sarunas, kas nebeidzās līdz četriem rītā, man skaidri atmiņā iespiedušies viņa vārdi: "Valter, lēģeris tev iemāca, ka ne tikai tu esi cietējs un ka ne tikai tava tauta ir cietēja." To apliecina viņa Gulagā spēcīgi uzplaukusī dzeja. Cilvēcība un ticība.

Paldies, Knut, ka biji. Paldies, ka atstāji mums savu taisno vagu un tajā sēto dzejas sēklu.

un gadu gadā vagā taisni dzītā
dīgst ziedos sīkstās sēklas sētas salā
un augu gadu zied un nenovīst
kad arājs pats jau garās vagas galā

Valters Nollendorfs

The new exposition of the Occupation Museum of Latvia ends with the oft-quoted lines of the Latvian poet Knuts Skujenieks:

do not shed your tears for yesterday
do not fear what comes tomorrow
just in a steadfast measured way
plough your furrow straight and narrow

As the Museum visitor passes these lines on the wall, a projection of a Latvian flag unfurls and follows the visitor to the very end – from the dark labyrinth of the long occupation years toward the road of light.

Having survived years in a Gulag prison camp in the 1960s, Skujenieks never lost humanity and hope. He did not break. He only became stronger. He understood that only humanity can overcome evil and that only hope can preserve humanity. His poetry, first sprouting forth powerfully in prison, is a testimonial.

I met him first in May 1989 at the Latvian Gymnasium in Muenster, West Germany, where I served as director. Latvia was just liberating itself from repressive decades-long Soviet rule and isolation from the West. Latvians in the homeland used every chance to see what was denied them. Skujenieks and I had a lot to discuss and to share – life apart, totally different experiences and poetry. Our conversation lasted until wee hours of the morning. From it all, one sentence still echoes in my ears: "Valter, prison camp teaches you one thing: you are not the only one who suffers; your people are not the only ones who suffer." Humanity and hope.

Thank you, Knut, that you were. Thank you that you bequeathed us your straight furrow and your seeds sown in the Gulag winter's cold.

and in your straight and narrow furrow
grow blooms from seeds in frosty snow
that never wilt nor will tomorrow
when you no longer guide the plough

Valters Nollendorfs

Latvijas Okupācijas muzeja biedrība un Muzeja saime sēro par **Georga Andrejeva** (30.10.1932.–16.07.2022.) ārsta, diplomāta, politiķa, ārlietu ministra, Latvijas Okupācijas muzeja biedrības goda biedra, Muzeja drauga un atbalstītāja aiziešanu mūžībā.

The Occupation Museum Association of Latvia and the Museum community mourn the passing of **Georgs Andrejevs**, physician, diplomat, foreign minister, friend, and supporter of the Museum, member of the Honorary Board.

Latvijas Okupācijas muzeja biedrība un Latvijas Okupācijas muzeja saime sēro par muzeja atbalstītājas **Ineses Birznieces** (25.05.1951. – 27.10.2022.) aiziešanu mūžībā.

The Occupation Museum Association of Latvia and the Museum community mourn the passing of **Inese Birzniece**, supporter of the Museum.

Latvijas Okupācijas muzeja biedrība un Muzeja saime sēro par mūziķa, izcilā tenora un komponista **Jāņa Sproģa** (14.10.1944.–07.10.2022.) aiziešanu mūžībā. Esam pateicīgi, ka 2012. gada 18. februārī kā divtūkstošais videoiecības sniedzējs viņš Muzejam sniedza plašu interviju par savu dzīvi 5 stundu garumā, tai skaitā par savu skarbo bērnības laiku noņemtajā Sibīrijā.

The Occupation Museum Association of Latvia and the Museum community mourn the passing of tenor and composer **Jānis Sproģis**. We are grateful that on 18 February 2012, as the subject of the 2000th video interview, he granted the Museum a wide-ranging five-hour interview describing his life, including his harsh childhood in a forced settlement in Siberia.

Latvijas Okupācijas muzeja biedrība un Latvijas Okupācijas muzeja saime sēro par **Baibas Alises Vītoļņas** (05.01.1938. – 01.10.2022.), sabiedriskās darbinieces, pretpadomju kustības *Gaismas akcija* dalībnieces aiziešanu mūžībā. Esam pateicīgi, ka 2000. gada 7. jūlijā viņa sniedza plašu interviju/ videoiecību Latvijas Okupācijas muzejam 3,5 stundu garumā.

The Latvian Occupation Museum Society and the Latvian Occupation Museum community mourn the passing of **Baiba Alise Vītoļņa**, a public activist and member of the anti-Soviet *Gaismas Akcija* (*Campaign of Light*) movement. We are grateful that on 7 July 2000 she gave the Latvian Occupation Museum an extensive, 3.5 hour-long interview and video testimony.

Latvijas Okupācijas muzeja biedrība un Muzeja saime sēro par zinātnieka, diplomāta, sabiedriskā darbinieka, agrākā Latvijas Okupācijas muzeja biedrības valdes priekšsēža **Jāņa Priedkalna** (28.03.1934.–14.06.2022.) aiziešanu mūžībā.

The Occupation Museum Association of Latvia and the Museum community mourn the passing of scientist, diplomat, former Chairperson of the Association, **Jānis Priedkalns**.

Muzejs saņem nozīmīgu testamentāro novēlējumu — 200 000 AUD

The Museum Receives a Significant Testamentary Bequest — 200 000 AUD

Latvijas Okupācijas muzejs ir pateicīgs Austrālijas latvietei Ilgai Bīskapai, kas mūža nogalē Muzejam testamentā novēlējusi 200 000 AUD jeb aptuveni 128 073 EUR.

Dzīvojot Sidnejā, Ilga vairākus gadus bija Latviešu Apvienības Austrālijā un Jaunzēlandē otrā sekretāre un bija aktīva latviešu sabiedrībā. Kad 1980. gados sākās humānās palīdzības sūtīšana uz Latviju, Ilga bija viena no enerģiskajām darbiniecēm, it sevišķi šķirojot un pakojot saiņus. Ilgai patika ceļot un 20. gadsimta 70. gados viņa dažus gadus kā farmaceite strādāja arī Irānā, no kurienes viņai nācās bēgt revolūcijas dēļ.

Ilgas Bīskapas biogrāfija vēsta, ka viņas vecāki pēc Otrā pasaules kara kā bēgļi ieradās Austrālijā un apmetās uz dzīvi Sidnejas priekšpilsētā. Ilga piedzima piecus gadus vēlāk, 1954. gadā. Pēc vietējo skolu absolvēšanas Ilga uzsāka studijas Sidnejas universitātes Farmācijas fakultātē. Pēc bakalaura grāda iegūšanas, viņa strādāja gan privātās aptiekās Sidnejā, gan nelielās lauku pilsētiņās aizvietoja vietējos farmaceitus.

The Museum of the Occupation of Latvia is grateful to Latvian-Australian Ilga Bīskaps, who, at the end of her life, bequeathed 200 000 AUD or approximately 128 073 EUR to the Museum in her will.

For many years, Ilga was active in the Latvian-Australian society in Sidney and second secretary of the Latvian Federation of Australia and New Zealand. When it became possible to send humanitarian help to Latvia in the 1980s, Ilga was one of the most energetic participants – especially in sorting and packing parcels. Ilga liked to travel and in the 1970s she worked in Iran as a pharmacist but had to flee because of the revolution.

According to her biography, Ilga's parents arrived in Australia as refugees and settled in a Sidney suburb. Ilga was born five years later in 1954. After graduating from the local school, Ilga began studies in the Department of Pharmacy at the University of Sidney. After attaining her BA degree, she worked both in pharmacies in Sidney as well as in small country pharmacies, substituting for local pharmacists.

No cīņas par patiesību nevaram atteikties!

Šodien — pateicoties jūsu ziedojumiem — Okupācijas muzejs sveic apmeklētājus gaišās un plašākās telpās. Valsts gādāja par ēkas pārbūvi, bet gaišās telpas un tehniskais iekārtojums radās no jūsu ilggadējiem ziedojumiem šim mērķim, kuri — OMFA finansiālā konsultanta Pētera Bolšaiša gudri ieguldīti — ieguva ievērojamu peļņu.

Jaunā muzeja ekspozīcija tomēr nav gaišs ceļš, bet ved apmeklētāju pa tumšo nāves, terora un nospiešanas ceļu, kuru Latvijas tauta un Latvija nostāigāja 50 garos okupāciju gados. Apmeklētāju ieraksti muzeja grāmatā liecina par jauniegūto sapratni par Latvijas skaudro vēsturi, tautas zaudējumiem un cīņu atgūt brīvu valsti. Tagad, kad Krievija karo un cenšas iznīcināt Ukrainu, atkal spilgti atklājas atšķirīgā vēstures sapratne un atšķirīgā identitāte vienā Latvijas iedzīvotāju daļā, kas padara neiespējamu vienotas sabiedrības veidošanu.

No cīņas par patiesību nevaram atteikties. Ne-nogursim stāstīt 50 gadu okupācijas stāstu arī mūsu jaunākajai paaudzei, lai tā neaizmirst daudzās dzīves, kuras beidzās izsūtījumā Sibīrijas plašumos, cietumos, nometinājumā un gūstā. Atcerēsimies tos, kuriem vienīgie darba apavi Sibīrijas stindzinošajā aukstumā bija no Liepājas līdz paņemtie zābacīni. Atcerēsimies tos, kuri cīnījās sevī uzturēt cilvēcības garu — izvejoja asaku no plānās zivju zupas, lai ar improvizēto adatu un salasītiem diegiem tamborētu kaut ko skaistu. Godināsim cīņu par latviešu vērtību uzturēšanu un brīvas Latvijas atgūšanu.

Paldies jums par katru ziedojumu. Kopā tie nodrošinājuši Okupācijas muzeja pastāvēšanu un izaugsmi jau gandrīz 30 gadus. Mudināsim mūsu jaunāko paaudzi sniegt savu atbalstu muzejam, lai arī viņiem būtu gandarījums piedalīties Latvijas likteņa stāstā.

We Must not Refuse to Fight for the Truth!

Irēne un Paulis Lazda pie OMFA informācijas galda XV. Vispārējos Dziesmu un Deju Svētkos, Mineapolē, Minesotā, 29.06.–04.07.2022.

• Irene un Paulis Lazda at the OMFA information table during the XV Latvian Song and Dance Festival in Minneapolis, Minnesota

Today - thanks to your donations - the Museum welcomes visitors into a bright, expanded space. The state bore the construction costs, but the new exhibition, furnishings, and technology were purchased with your donations to the building fund over many years - wisely invested by OMFA financial consultant Pēteris Bolšaitis to reap significant dividends.

From the light interior space of the Museum, the new exposition guides the visitor into the darkness that Latvia and its people endured during 50 years of occupation. Comments in the Museum's visitor book testify to a newly acquired understanding of these dark years of Latvia's history - the lost lives, death, terror and repression and the struggle to regain a free Latvia. Today, Russia's war to destroy Ukraine has made startlingly clear the division in Latvian society caused by a different perception of history and a different identity in a part of the population, which make a unified society impossible.

We must not refuse to fight for the truth. We must not tire in telling the story of the 50 years of occupation also to the younger generation, so that they too remember the many lives that ended in exile on the vast Siberian plain, in settlements, prisons, and labor camps. Let us remember the woman who worked in the stinging Siberian cold with only her Liepaja dress boots to protect her feet. Let us remember the woman who - fighting to retain her humanity - fished a fish bone from her thin soup and, with the improvised needle and stray threads, crocheted something beautiful. Let us honor the struggle to maintain Latvian values and to regain a free Latvia.

Thank you for each donation. Together, they have made possible the survival and growth of the Museum for almost 30 years. Let us urge our younger generation to add their support, so that they, too, may have the satisfaction of playing a role in promoting the true story of Latvia.

Irēne Lazda,

Latvijas Okupācijas muzeja fonda atbalsta grupas (OMFA) priekšsēde
 • President, The 50 Year Occupation of Latvia Museum Support Group USA

Ziedojumi 01.01.2022.–30.06.2022.

Ar ziedojumiem GODINĀTI • Donations made to HONOR a specific person

Aldis Birzulis, atzīmējot savu dzimšanas dienu – AUD 500,-
Aldis J. Birzulis;
Mirdza Eglītis 90. dzimšanas dienā – USD 250,- Mirdza Eglītis;

Baiba Kangere, atzīmējot 80. jubileju – EUR 50,- Daina Grosa;
Edvards Silkalns jubilejā – USD 85,- Māra Bērtiņa.

Ar ziedojumiem PIEMINĒTI • Donations in MEMORY of a specific person

14. jūnija kolekte – AUD 200,- Kanberas Latv. ev. lut. draudze;
Austra Baumane – USD 100,- Aija un Andrejs Pelše;
Silvija Bergs Zariņš – USD 50,- Anita Demants un Jim Boltomley;
Elga-Olita un Nikolajs Berkholcs – EUR 500,- Pēteris Simsons;
Ojārs Celle – USD 50,- Harijs un Ausma Zikmanis;
Laimonis Ceriņš – EUR 318,72 Roger Smith; 100,- Māris Bite;
Dzintra Bungis; Andrejs Rītiņš; 40,- Aigars Tučs;
Peter Cherson – USD 50,- Rasma Cherson;
Aivars Dambekalns – USD 100,- Andris Dambekalns;
Rasma Dinbergs – USD 2000,- Andrejs Vāpe;
500,- Artūrs Dinbergs; Kārlis Dinbergs;
Dzidra Dzenis – USD 20,- Irēne un Tālis Paups;
Ilmārs Dzilna – USD 100,- Dzintars Dzilna un Māra Grīslis;
Juris L. Ekmanis – USD 150,- Māra Flynn;
Gunārs Freimanis, pateicībā par atbalstu OM –
AUD 100,- Ināra un Valdis Graudiņš;
Gunārs Freimanis, ziedu vietā bērēs –
AUD 100,- Inara Strungs ar ģimeni;
Kurts Fridrihsons, Eleanora un Alfrēds Sausne –
USD 150,- Lazar Fleishman;
Nikolajs Gaigals – USD 50,- Jane Boldenow;
Kārlis Galejs – USD 50,- Laris Galejs;
Arturs Ginters – USD 50,- Aija un John Sedlak;
Inta Hasenkamp – USD 100,- Andris Mačs;
Velta Kļaviņa (Skrastiņa) – EUR 100,- Rasma un Uldis Kariņš;
Velta Kļaviņa – EUR 25,- Janice Vissoe; USD 500,- Rudīte (Kļaviņa)
un Edward Pilpel; 250,- Rich un Alison Caruso; Gloria Oates; 200,-
Katherine un Louis Chiappetta; Bill Albiez, Cathy un Joe Durrett;
Regina Mekss un Viktorija Zacharkevics; 150,- Zenta Berger; John un
Lorraine Amaio, Pete un Susan Hallowell, Steve un Julie Wilcox; 100,-
Anna Jovanovic; Zinta Kūlītis; Lee ģimene; Alexander Pilper ar ģimeni;
Jason un Melissa Reeve; Silvija Griffin un Valdis Vinkels; 75,- Dawn
Carmichael; 50,- June Cameron; Agnese Ļubis; Beatrice Reinbachs;
25,- Sandra Knight; Irēne un Tālis Paups; 20,- Linda Nesmith;

Jānis Kukainis – USD 50,- Jānis Jansons;
Andrejs Ķīsis – USD 500,- Ilona Ķīsis;
Leons Liepa – USD 100,- Eugenijs un Māra Počs;
Alma Mačs – USD 100,- Juris M. Mačs;
Mirdza un Valdemārs Nikmanis – EUR 500,- Gunta Simsons;
Elmars Paegle – USD 100,- Inta Astrīda Kipper-Paegle;
Oskars Pēkšens – USD 40,- Gunta Turks;
Juris Petričeks – USD 250,- Tālis Sēja; 50,- Rita Sēja;
Maija Pulkstenis Skanģalis – USD 800,- Anris Skanģalis;
Ģirts Pupons – USD 40,- Aina Serdāns;
Alberts Reihenhahs – USD 75,- Edward Mackus;
Jēkabs Reinhards – USD 100,- Kārlis Millers;
Olga Sāns – USD 1000,- Zaiga Phillips Alksne;
Dailons Stauvers – USD 1000,- Irina Štauers;
Pēteris Strungs – AUD 445,- kopziedojums bērēs;
100,- Ināra un Valdis Graudiņš;
Regina Svarcs – EUR 50,- Harijs Frederiksenis;
Ilona Šmits – USD 100,- Gatis un Minjona Plūme;
Kārlis Švalbe – USD 50,- Ilze Kalniņš Švalbe;
Leo N. Trinkuns – USD 250,- Eugenijs un Māra Počs;
200,- Charles un Stephanie Goetz; 100,- Stasis Baginskis;
Mirdza un Jānis Škapars; 50,- Alberts Legzdiņš Jr;
25,- Nora un Jānis Lebedevs; Juris Mozga; Jānis un Rasma Priede;
Juris Valainis – USD 100,- Gatis un Minjona Plūme; Anita Počs;
Arturs Vilinskis – USD 50,- Viesturs G. Paegle;
Egils Zālītis – USD 150,- Māra Flynn;
Ilga Zālītis – USD 250,- Māris Lapiņš; 100,- Juris Bļodnieks; Gunta un
Jānis Ģiga; Raimonds un Inta Akerberga-Kerno, Annija Kerno; Baiba
Kļaviņa; Maija Laiviņš; Aina Stiebris; Māra Zālītis; 25,- Juris Zebergs;
Hugo Zēbergs – USD 500,- Eriks Krumkalns;
Pauls Zelmēns – USD 100,- Daina Dravnieks Apple;
Andrs Ziediņš – USD 750,- Jānis un Velta Lazda.

Ziedojumi dažādiem mērķiem • Donations for VARIOUS PURPOSES

AUD

2500,- DV Melburnas nodaļa; **693,20** Terrence Moloney;
615,- Ināra un Valdis Graudiņš; **300,-** Jānis Kārklis;
200,- Andris un Dace Dārziņš; Kārlis un Ināra Žubeckis;
150,- Astride Lodēns; **100,-** Baiba Harrington; Zane Riters;

EUR

1000,- Prāvests Ivars un Dr. Anita Gaide; **800,-** Valters Nollendorfs;
650,- Maksims Strunskis; **550,-** Irēne Lazda; **200,-** Valdis Bērziņš;
Jānis Krēmers; **150,-** Rodžers Smith; **100,-** Dzintra Bungis;
Anda Ozola; Indra Elizabete Priede; Māris Siliņš; **75,-** Daina Emīlija
Kračiņa; **50,-** Alexander Foerster; Ingrida Miemis;
Ivars Švānfelds; **40,-** Andis Zommers; **30,-** Oskars Gruziņš;
Marc Libants; Ģirts Jānis Zēgners; **20,-** Ventis Zilberts;
10,- Tymofiy Martynenko;

USD

5000,- Andrejs Eglīte; Gunars Jakobsons; Gunta Vilciņš;
4995,- DV apv. Linkolnā; **3000,-** Dr. Sigrida Renigers;
2000,- Andrejs Vāpe; **1500,-** Klīvlādes Latviešu biedrība;
1000,- Latviešu ev. lut. draudze Vašingtonā, DC; Jānis un Daina Lucs;
Maija Mizēns; **680,-** Oregonas Latviešu biedrība
(Māris Graube, Juris Orle, Erika Orchard un Elly Russell);

500,- Jānis P. Lazda; Andrew Ozoliņš; Ilze Petersons; **350,-** Astrida
Springer; Edvīns Tums; **200,-** Felizita Cerbiņš; Rūta Dzenis;
Igor Sturm; Edvīns Upītis; Andra Zvārgulis; **175,-** Juris un Ilze
Bērziņš; **150,-** Āra Pumpurs; John un Lorraine Amaio;
100,- Amerikas Latviešu Tautiskā Savienība (ALTS); Linkolnas Apv.
Latv. ev. lut. draudzes Dāmu komiteja; Ņujorkas Latv. ev. lut. draudze,
Salas novada Dāmu komiteja; Aija C. Blitte; Ursula Carlson; Donald
Dowling ar ģimeni; George un Patricia Garnelis; Dzidris un Monika
Gobiņš; Ilga Harrington Winicov; Roberts Inveiss; Mārtiņš Isaks;
Ludmila Yamrone; Ruta Ilze Kukainis; Astra Māliņš; Ieva Rasmussen;
Aldis Rucins; Biruta Schultz; Pēteris Simsons; Eduards Vanags;
Aivars un Vija Zeltiņš; Valda Ziemeļs; **75,-** Laima Z. Dingley; Edward
Mackus; Māris Roze; **70,-** Guntis Puriņš; **60,-** Irene Balks; **55,-** Baiba
Gillard Kūriņa; **50,-** Ojārs Brūveris; Inese un Uldis Erdmanis; Gunta
un Jānis Ģiga; Sibilla Hershey; Anna Motīvāns; Vivian Solomon;
Valdis Tums; Juris Udris; Jana Varlejs; Indulis Zariņš; **30,-** Jānis B.
Bērziņš; Lisa Edmondson; **25,-** Richard un Inese Christman;
Joseph Garrett; Jānis Jurgens; Pauls Kupšis; Ruta Marjumdar;
Laima Riekstiņš; Anita Smits; Vitolds Vītums; **20,-** Valdis Ķeris;
Ruta Pearce; **10,-** Arlette Bušs; **1,-** Robert Barney.

Liels paldies par Jūsu ziedojumu! No tā ir atkarīgs Muzeja darbs un nākotne.

Ziedojumus Muzejam un grāmatu pasūtīnājumu var nodot, sūtīt un pieteikt:

Lielbritānijā: ziedojumi sūtāmi: Inese A. Smith, 44 Leconfield Road, Loughborough LE11 3SQ, United Kingdom.
(inese.smith@btinternet.com)

ASV: čeki rakstāmi: OMFA (Latvijas 50 gadu okupācijas atbalsta grupa) c/o Ilze Resnis, 10930 Nollwood Drive, Chardon, OH 44024, USA. Ziedojumi atskaitāmi, aprēķinot ienākumu nodokļus. Ziedojot ar kredītkarti, lietojiet PayPal: <http://donate.omfa-usa.org>

Kanādā: čeki rakstāmi: LRDF ("Latvia Relief and Development Fund") ar piezīmi "Ziedojums Okupācijas muzejam". Čeki sūtāmi: c/o Dagnija Staško, 16 Elterwater Ave., Nepean, ON K2H 5J2, Canada. Ziedojumi atskaitāmi no Kanādas federālajiem ienākumiem.
(dagnijast@gmail.com)

Austrālijā: čeki rakstāmi: "SLS – Okupācijas muzejs" un sūtāmi: Ināra Graudiņa, 141 Darley Rd., Randwick, NSW 2031, Australia. Iespēja ziedojumu iemaksāt OM kontā: Dnister: BSB 704235 Account nr. 00017209. Par ziedojumu ziņot I. Graudiņai: graudinsiv@bigpond.com

Latvijā: Latvijas Okupācijas muzejs, Latviešu strēlnieku laukumā 1, Rīgā, LV-1050, SEB banka, kods UNLALV2X, konta nr. LV67UNLA0002400700517. Muzejā var ziedot ar kredītkarti. Vairāk par ziedošanas iespējām Latvijā: Anete Enikova (anete.enikova@okupacijasmuzejs.lv)

Ar kredītkarti vai "PayPal" tiešsaistē Muzeja mājaslapā: www.okupacijasmuzejs.lv

Par veikto ziedojumu rakstiet: ziedojumiem@okupacijasmuzejs.lv

Apkārtraksts nr. 56,
2022. gada decembrī Rīgā.
ISSN 1407-3668.

Redakcija Latvijas Okupācijas muzeja
Attīstības un komunikācijas nodaļa.
Maketētājs Andris Strazdiņš.
Tulkotāji Irēne Lazda, Gundega Michele,
Juris Mežinskis, Pēteris Kalniņš.
Korektore Gundega Michele, Evita Veinberga.

Latvijas Okupācijas muzejs,
Latviešu strēlnieku laukums 1,
Rīga, LV-1050

Tālruni: birojs +37167229255,
Izglītības nodaļa +37167211030
E-pasts: info@okupacijasmuzejs.lv
Mājaslapa: www.okupacijasmuzejs.lv
Reģ. nr. 40008018848

**LATVIJAS
OKUPĀCIJAS
MUZEJS**

Ja informāciju par Muzeja aktualitātēm vēlaties saņemt biežāk vai apkārtrakstu saņemt elektroniski, lūdzu, paziņojiet mums savu e-pasta adresi, rakstot uz pr.okupacijasmuzejs@okupacijasmuzejs.lv

If you would like to receive current information about Museum activities or this Newsletter electronically, please send us your e-mail address to pr.okupacijasmuzejs@okupacijasmuzejs.lv